

GENEL TÜRK TARİHİ

ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Prof. Dr. Eşref BUHARALI Özel Sayısı/ Special Issue Dedicated to Prof. Dr. Eşref Buharalı,
Kasım/November 2024, ss. 219-242.

Geliş Tarihi–Received Date: 20.09.2024 Kabul Tarihi–Accepted Date: 23.10.2024

ARAŞTIRMA MAKALESİ – RESEARCH ARTICLE

İSTANBUL’UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

 <https://doi.org/10.53718/gttad.1553676>

 SEHER SELİN ÖZMEN* - SÜLEYMAN ÖZMEN**

ÖZ

1453 yılında Konstantinopolis’in Türkler tarafından fethi, dünya tarihinde bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Fetih, Batı Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasının ardından Doğu Akdeniz’de bin yıldan fazla hüküm süren Bizans İmparatorluğu’nun sonunu getirirken Osmanlı İmparatorluğu’nun bölgede büyük bir güç olarak yükselişinin başlangıcı olmuştur. Fetih, yeni bir çağın başlamasının dinamiklerini ateşlemiş, Asya ile Avrupa kültürünün birbirine çarpmasının etkisiyle her iki kültürün entegrasyonuna katkı sağlayarak onları kalıcı olacak şekilde etkilemiştir. Bu makalenin ilk bölümünde, bu durumla ilgili mevcut araştırma ve değerlendirmeler incelenmiştir. Makalenin amacı, 1453 yılında İstanbul’un fethi sırasında Osmanlı/Türk toplarının rolünü anlamak ve bu topların fetih sürecindeki etkisini değerlendirmektir. Ayrıca, bu topların kullanımının savaş taktikleri ve askeri strateji üzerindeki etkilerini incelemek de amacın bir parçasıdır. Makalenin asıl amacı ise; o dönemde dünyanın en büyük ve güçlü surlarıyla çevrili “ele geçirilmesi ve yıkılması imkânsız” algısına sahip sembol bir kale kentin ele geçirilmesine neden olan, çağının ilerisinde bir teknolojiye sahip Osmanlı toplarının, bilinen kuşatma stratejilerini değiştiren etkilerini incelemektir. Osmanlı topları 1453 yılında İstanbul’un fethinde çok önemli bir rol oynamıştır. Burada karşımıza şöyle bir soru çıkmaktadır. 1453 İstanbul’unun fethinde Osmanlı/Türk toplarının rolü neydi ve bu topların kullanımı, fetih sürecindeki stratejik kararlar üzerinde nasıl etkili oldu? Sultan Mehmed’in komutası altındaki Osmanlı Ordusu, kuşatmada Macar mühendis Urban tarafından tasarlanan ünlü *Basilica* ve *Great Turkish Bombard* gibi devasa bombardıman topları da dâhil olmak üzere etkileyici bir dizi top kullanmıştır. Bu toplar, bin yılı aşkın bir süredir fethedilemeyen Konstantinopolis’in zorlu surlarının aşılmasında etkili olmuştur. Makalenin temel argümanı, Osmanlı/Türk toplarının İstanbul’un fethinde kilit bir rol oynadığı ve fetih sürecinin başarısında belirleyici olduğudur. Bu argüman, tarihi kanıtlar, belgeler ve stratejik analizlerle desteklenmiştir. Osmanlı Ordusu, yoğun bombardıman gibi gelişmiş topçu taktiklerini surlardaki zayıf noktalarda yıkıcı bir etki oluşturmak için kullanmışlardır. Toplar aynı zamanda şehrin savunmasında yarattığı korku ve moral bozukluğu ile Konstantinopolis’in nihai düşüşüne katkıda bulunmuştur. O dönemdeki topların bilimsel olarak incelenmesi neticesinde, Osmanlı İmparatorluğu’nda ideal tunc alaşımının Avrupa devletlerinden yaklaşık bir yüzyıl kadar önce kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca ısınan topların ve diğer ateşli silahların yağ ile soğutulması uygulaması da o dönemde ilk defa Türkler tarafından gerçekleştirilmiştir. Makalede kullanılacak yöntemler arasında tarihsel analiz, belge incelemesi, askeri strateji ve teknoloji üzerine literatür taraması, arkeolojik bulguların değerlendirilmesi yer almaktadır. Makalede sunulan bulgular, Osmanlı/Türk toplarının teknik özellikleri, kullanımı, fetih stratejisi üzerindeki etkileri, topçu birliklerinin organizasyonu ve fetih sırasındaki performansları gibi konuları kapsamaktadır. Sonuç olarak, Osmanlı topçuluğunun kurumsallaşması ve ateşli silah teknolojisindeki ilerlemeler, Osmanlı İmparatorluğu’nun genişlemesine önemli katkılar sağlamıştır. İstanbul’un fethi, teknoloji ve bilim ile stratejik askeri planlamanın birleştiğinde insanlık tarihine nasıl yön verebileceğinin önemli bir örneğidir.

Anahtar Kelimeler: 1453 İstanbul’un Fethi, Osmanlı İmparatorluğu, Fetih, Top, Teknoloji.

* Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Tekirdağ/TÜRKİYE, E-Posta: sozmen@nku.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0003-3847-4466.

** Doç. Dr., İstanbul Rumeli Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul/TÜRKİYE, E-Posta: suleyman.ozmen@rumeli.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0003-4102-5733.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

THE IMPORTANCE AND EFFECTS OF OTTOMAN/TURKISH CANNONS USED IN THE CONQUEST OF ISTANBUL

ABSTRACT

The 1453 conquest of Constantinople by the Turks is seen as a turning point in world history. The conquest marked the end of the Byzantine Empire, which ruled the Eastern Mediterranean for more than a thousand years after the fall of the Western Roman Empire, and the beginning of the rise of the Ottoman Empire as a great power in the region. The Conquest ignited the dynamics of the beginning of a new era, and the impact of the collision of Asian and European cultures contributed to the integration of both cultures, influencing them in a lasting way. The first part of this article examines the existing research and evaluations on this situation. The aim of the article is to understand the role of Ottoman/Turkish cannons during the conquest of Constantinople in 1453 and to evaluate the impact of these cannons on the conquest process. It also aims to examine the impact of the use of these cannons on battle tactics and military strategy. The main purpose of the article is to examine the effects of the Ottoman cannons, which were ahead of their time and led to the capture of a symbolic fortress city surrounded by the largest and strongest walls in the world at the time with the perception of "impossible to capture and destroy", and which changed the known siege strategies. Ottoman cannons played a crucial role in the conquest of Istanbul in 1453. Here we are confronted with the following question. What was the role of Ottoman/Turkish cannons in the 1453 conquest of Constantinople and how did their use influence strategic decisions during the conquest? The Ottoman Army, under the command of Sultan Mehmed II, used an impressive array of cannons during the siege, including the famous "Basilica" and the "Great Turkish Bombard", massive bombardment cannons designed by the Hungarian engineer Urban. These cannons were instrumental in breaching the formidable walls of Constantinople, which had remained unconquered for over a thousand years. The main argument of this article is that Ottoman/Turkish artillery played a key role in the conquest of Constantinople and was decisive for the success of the conquest. This argument is supported by historical evidence, documents and strategic analysis. The Ottoman Army used advanced artillery tactics, such as intense bombardment, to devastating effect on weak points in the fortifications. The cannons also contributed to the eventual fall of Constantinople by creating fear and demoralization in the city's defenses. Scientific analysis of the cannons of the period shows that the Ottoman Empire used the ideal bronze alloy about a century earlier than European states. In addition, the practice of cooling heated cannons and other firearms with oil was also practiced by the Turks for the first time in that period. The methods used in this article include historical analysis, document analysis, literature review on military strategy and technology, and evaluation of archaeological findings. The findings presented in the article cover the technical characteristics of Ottoman/Turkish artillery, its use, its impact on conquest strategy, the organization of artillery units and their performance during the conquest. In conclusion, the institutionalization of Ottoman artillery and advances in firearms technology contributed significantly to the expansion of the Ottoman Empire. The conquest of Istanbul is an important example of how technology and science combined with strategic military planning can shape human history.

Keywords: 1453 Conquest of Istanbul, Ottoman Empire, Conquest, Cannon, Technology.

GİRİŞ

Makalenin amacı, 1453 İstanbul Fethi sırasında Osmanlı/Türk toplarının rolünü incelemek ve bu topların fethine olan katkısını analiz etmektir. Bu maksatla öncelikle İstanbul'un fethine giden süreç ve dönemin askeri teknolojileri hakkında genel bir araştırma yapılmış ve askeri tarih kuramları ile topların askeri strateji ve savaş teknolojileri üzerindeki etkisini anlamak için kullanılan teoriler genel olarak incelenmiştir.

Bu bağlamda *teknolojik determinizm* (teknolojinin askeri başarı üzerindeki belirleyici rolü) ve tarihsel dönem içindeki *askeri devrim teorisi* gibi kuramlar gözden geçirilmiş ve analizimizde; topların stratejik ve taktiksel analizini yapmak için İstanbul'un fethi hakkında mevcut yerli ve yabancı akademik çalışmalar gözden geçirilerek literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca Osmanlı dönemine ait askeri belgeler, kronikler, çağdaş tarihçiler ve fetih raporlarının incelenmesi neticesinde karşılaştırmalı analiz yapılarak Osmanlı/Türk toplarının, diğer çağdaş toplarla ve önceki askeri teknolojilerle karşılaştırılması yapılmıştır.

Yapmış olduğumuz analizde, topların İstanbul kuşatmasındaki stratejik kullanımı, surlara olan etkisi ve topların taktiksel uygulamaları değerlendirilerek topların kuşatma stratejileri içinde nasıl yer aldığı ve fetih sürecindeki rolü ele alınmıştır. Çalışmamızda ulaştığımız bulgularda Osmanlı/Türk toplarının teknolojik açıdan ne gibi yenilikler sunduğu ve bu yeniliklerin fetih üzerindeki etkisi, dönemindeki teknolojik yenilik olarak ana konu olarak ele alınmış ve topların fetih sürecindeki taktiksel uygulamaları ve bu uygulamaların fetihteki başarının nedenleri üzerindeki etkisi, askeri strateji başarısı olarak gözlenmiştir.

Sonuç olarak genel bir değerlendirme yapılacak olursa Osmanlı/Türk toplarının İstanbul'un Fethi üzerindeki genel etkisi üzerinden değerlendirme yapılarak gelecekteki araştırmalarda bu alanda daha fazla

araştırma yapılması gereken noktalar üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada, teknolojik determinizm kuramı çerçevesinde Osmanlı/Türk toplumlarının fetih politikaları üzerindeki etkisi, teknoloji ve askeri yenilikler açısından ele alınmıştır. Aynı zamanda, dönem içinde yaşanan askeri devrim teorisi üzerinden askeri teknolojilerdeki büyük değişimlerin, savaşlar ve devletlerin şekillenmesi üzerindeki rolü vurgulanmıştır.

Bulgulara baktığımızda genel olarak dönem içindeki teknolojik yenilikler, Osmanlı/Türk toplumlarının özellikle kuşatma topları, İstanbul'un güçlü surlarını aşmada ne denli etkili olduğu görülmüş, toplumların kalibreleri, ateş gücü ve tasarımındaki yenilikler, muadilleriyle karşılaştırıldığında Türk toplumlarının teknolojik üstünlüğü bariz olarak görülmüştür. Ayrıca toplumların, kuşatma taktiklerinde nasıl kullanıldığı ve Osmanlı ordusunun fetih sürecindeki başarısını nasıl etkilediği değerlendirilmiştir.

Konstantinopolis, MS 324 tarihinde Roma İmparatoru I. Konstantin tarafından kurulmuş ve bin yıldan fazla bir süre boyunca Doğu Roma İmparatorluğu'nun merkezi olmuştur. Bu şehir, tarih boyunca birçok saldırı, uzun süren kuşatmalar, iç isyanlar ve hatta işgallere maruz kalmıştır. Ancak, efsanevi savunma hatları, antik ve Orta Çağ dünyasının en etkileyici sembollerinden biri olarak ayakta kalmıştır. Konstantinopolis şehri, Osmanlı Padişahı II. Mehmed'in yaratıcı kuşatma tekniklerine ve güçlü topçularına karşı koyamamıştır. Hristiyan dünyasının mücevhri ve ele geçirilemez algısıyla ünlenen Konstantinopolis, 29 Mayıs 1453 Salı günü Osmanlı tarafından ele geçirilmiştir.¹

Konstantinopolis'in 1453 yılında Osmanlı Türkleri tarafından fethi birçok kişi tarafından dünya tarihinde bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Bu savaş, Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra Doğu Akdeniz'de bin yıldan fazla süren Bizans İmparatorluğu'nun sonunu işaret etmektedir. Bizans İmparatorluğu yüzyıllar boyunca, özellikle de Dördüncü Haçlı Seferi'nde Haçlı Ordusunun hileli bir şekilde Konstantinopolis'in fethinden sonra zayıflamıştı. Şehir daha sonra 1261'de yeniden fethedildi, ancak Bizans İmparatorluğu bir zamanlar sahip olduğu askeri gücü bir daha kazanamadı.²

1453 yılına gelindiğinde şehrin nüfusu eski büyüklüğünün çok az bir kısmıydı. Nihayet 1453 yılında, Bizans İmparatoru XI. Konstantin Palaeologus sadece Konstantinopolis şehrini ve güney Yunanistan'daki bazı bölgeleri kontrol ederken, şehir Boğaz'ın her iki yakasında şehri çevreleyen toprakları kontrol eden Osmanlı'nın yedinci padişahı olan II. Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) tarafından fethedildi. Fetihden sonra çok sayıda Bizanslı bilgin Batıya kaçmış ya da Osmanlı Sultanlarının sarayına katılarak her iki kültürü de etkilemiştir.³

1453 yılında İstanbul'un fethi, dünya tarihinde yeni bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Bu olay, Bizans İmparatorluğu'nun sonunu işaret ederken, Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişine ve bölgedeki güç dengelerinin değişimine yol açmıştır. Bu önemli tarihi olayın merkezinde, Osmanlı/Türk toplumlarının etkileyici rolü bulunmaktadır. Bu makale, 1453 İstanbul'unun fethinde Osmanlı/Türk toplumlarının stratejik önemini incelemekte ve fetih sürecindeki etkilerini değerlendirmektedir. Ayrıca, bu toplumların kullanımının savaş taktikleri ve askeri strateji üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Bu makale, Osmanlı toplumlarının çağının ilerisindeki teknolojileri ve bilinen kuşatma stratejilerini değiştiren etkilerini vurgulamaktadır. İstanbul'un fethinde kullanılan Osmanlı/Türk toplumlarının rolü, bu fethin başarıyla sonuçlanmasında kilit bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu Makalede; o dönemde dünyanın en büyük ve güçlü surlarıyla çevrili “*ele geçirilmesi ve yıkılması imkânsız*” algısına sahip sembol bir şehrinin Türklerin sahip olduğu ateşli silah teknolojisi ve kuşatma tekniğiyle nasıl ele geçirildiği ile fetihde kullanılan Osmanlı toplumlarının teknolojik özellikleri ele alınmıştır.

1453 yılına gelindiğinde Konstantinopolis'in nüfusu eski görkemli günlerine nazaran daha azdı. Nihayet 1453 yılında, Bizans İmparatoru XI. Konstantin Palaeologus sadece Konstantinopolis şehrini ve güney Yunanistan'daki bazı bölgeleri kontrol ederken, şehir Boğaz'ın her iki yakasında şehri çevreleyen toprakları kontrol eden II. Mehmed tarafından fethedildi.⁴

İstanbul'un fethinden önce Bizans İmparatorluğu'nda uzun bir gerileme dönemi yaşanmıştır. İmparatorluk, 11. yüzyıldan itibaren batıda güney İtalya'nın kontrolünü ele geçiren Normanlar'ın, doğuda ise Anadolu'nun çoğunu ele geçiren Selçuklu Türklerinin tehditleriyle karşı karşıya kalmıştır. İmparatorluğun Anadolu'nun kaybedilmesiyle zayıfladığı bir dönemde gerçekleşen; sürekli savaş döneminde Runicman'ın ifadesiyle Anadolu asker toplama alanlarının kaybedilmesi, Bizans İmparatorunu bir zafiyet olarak görülen yabancı müttefiklere ve yabancı paralı askerlere bağımlı olmaya zorlamıştır.⁵ Daha sonra, Ortodoks Konstantinopolis kilisesi ile Katolik Roma kilisesi arasındaki bölünmenin ardından, Roma Kilisesinin hırsları ve Venedikli müttefiklerinin kiskanç açgözlülüğü neticesinde Roma'nın Bizans'a karşı hissettiği kızgınlık giderek artmıştır. Orta Çağ boyunca,

¹ John E. N. Hearsey, *City of Constantine 324-1453*, John Murray Yayınevi, Londra 1963, s. 243.

² Michael Angold, *The Byzantine Empire 1025-1204: A Political History*, Longman Yayınevi, Londra 1984, s. 123.

³ Steven Runciman, *The Fall of Constantinople 1453*, Cambridge Üniversite Yayınevi, Cambridge 1990, s. 97.

⁴ Nicolo Barbaro, *Konstantiniye Muhasarası Ruznamesi 1453*, çev. Semseddin Talib Diler, Malk Basımevi, İstanbul 1953, s. 16.

⁵ Steven Runciman, *Byzantine Civilisation*, Methuen Yayınevi, Londra 1975, s. 23.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

İstanbul'daki Doğu Roma-Bizans Patrikliği ile Batı Roma'daki Papalık birbirlerini rakip olarak görmüş ve 1054 yılında kesin olarak ayrılan dek birçok kez birbirlerini aforoz etmişlerdir.⁶

Netice olarak Roma Kilisesi, 1204 yılında gerçekleşen IV. Haçlı Seferi'yle Konstantinopolis'i ele geçirip yağmalamış ve harabeleri üzerinde bir Latin İmparatorluğu kurmuştur. 1204'ten 1261'e kadar Konstantinopolis, Michael Palaeologus şehri geri alana kadar Latin İmparatorluğu'nun merkezi olmuştur. Yeniden kurulan Bizans İmparatorluğu'nun eski gücüne kavuşabilmesi için iki yüzyıl geçmiştir.⁷

Hiçbir olay ve koşul, Dördüncü Haçlı Seferinin tarihteki rolünü bu kadar iyi gösteremez. Dördüncü Haçlı Seferi Temmuz 1203'te Konstantinopolis surlarının altına ulaştı. Esasında bu seferin düzenlenmesinin görünürdeki en büyük nedeni, 1187 yılında Selahattin Eyyûbi önderliğindeki Müslümanların Kudüs'ü Haçlıların elinden almasıdır. Dolayısıyla Dördüncü Haçlı Seferi, Kudüs'ü alma amacından saparak Konstantinopolis'i ele geçirme ve şehirde yaşayan Ortodoks halkın katliamına dönüşmüştür. Bu durumun Bizans'ı siyasi açıdan kırılğan bir durumda bıraktığına şüphe yoktur, ancak bu kriz bilinen anlamda Bizans tarihini noktalamamaktadır. 1204 tarihi, Runciman'a göre Konstantinopolis'in 1453 senesindeki fethini mümkün kılan kırılma noktasını meydana getirmiştir.⁸

1204 tarihinden önce yaklaşık yarım milyon nüfuslu bir şehir olduğu tahmin edilen Konstantinopol aynı dönemdeki İslam dünyasının büyük şehirleriyle de aynı seviyedeydi. İmparatorluğun büyüklüğü ve zenginliği nedeniyle İmparatorluğun nüfusu ve sadece İmparatorluğa değil, sınırlarının ötesindeki topraklara da bağlıydı. Ancak, Dördüncü Haçlı Seferi, Konstantinopolis'in nüfusunu 20-30 yıl içinde eski büyüklüğünün çok azına indirdi. Hiç şüphe yok ki Haçlılar tarafından alınan ganimet muazzamdı. Zamanının en önemli tarihçisi olarak kabul edilen ve Dördüncü Haçlı Seferi'ne katılarak canlı tanıklığı ile kaleme aldığı "*Konstantinopolis'in Fethi*" isimli eserinde Geoffrey de Villehardouin,⁹

Bilindiği kadarıyla tarihte kurulduğu günden bu yana hiçbir şehirde bu kadar fazla ganimet elde edilmemişti. Bu miktarın en az 450.000 gümüşe tekabül ettiği hesaplanmıştır. Muhtemelen bundan çok daha fazlası olmuştur. Haçlı seferi liderleri tarafından ele geçirilen şehir saraylarında büyük miktarda zenginlik vardı. İmparatorluğun ana imparatorluk sarayında muhafaza edilen hazinenin çoğu, Ayasofya başta olmak üzere şehirdeki kiliselerde bulunan kutsal ve değerli emanetlerin tamamını yakını ya tahrip edildi ya da ganimete dâhil edildi. Haçlılar tarafından yapılan dehşet, basit bir katliamın çok ötesine geçmiştir. En ciddi hasar üç korkunç olayın sonucunda meydana gelmiştir. En yıkıcı olanı 19-20 Ağustos 1203'te meydana gelen ve şehrin büyük bir bölümüne zarar veren yangındır.¹⁰

Önemli ölçüde maddi hasara uğramıştı ama can kaybı çok azdı. Haçlıların yağması sonrasında kent sakinlerinin genel bir sürgünü de yaşanmamış olmasına rağmen seçkinlerin ve Patrik dâhil olmak üzere din adamlarının çoğu 17 Nisan 1204 tarihinde şehirden ayrılmıştır.¹¹

Yaşanan tüm bu durumlar Konstantinopolis'e radikal, sosyal ve etnik değişimler getirmiştir. Bu tarihten sonra devam eden süreç Osmanlı İmparatorluğu'na fayda sağlamıştır. Bizans'ın gücü azaldıkça Türkler Anadolu'ya doğru genişleyerek Hıristiyan topraklarını kontrolleri altına almıştır. Osman Gazi, Batı Anadolu'da küçük bir devletin lideriyken gelişen durumları etkin bir şekilde kullanarak, küçük bir sınır emirliğini bölgede önemli bir konuma getirmiştir. Osman Gazi'nin oğlu Orhan Gazi babasının ölümünden sonra devleti ve orduyu yeniden düzenlemiştir.¹²

Osman Bey ve onun soyundan gelenler, Anadolu'nun çoğunu ve Adriyatik'ten Karadeniz'e kadar Avrupa'nın birçok bölgesini fethettiler; bir zamanlar Bizans İmparatorluğuna ait olan bölgeyi ele geçirdiler ve Konstantinopolis'i Boğaz'ın her iki yakasında kuşattılar. Runciman'ın ifadesiyle; *Artık Avrupa, Türklerin oluşturduğu tehdidin farkına varmaya başlamıştı... İmparator V. John, tehdit eden tehlikeleri anlatmak için İtalya'ya gitti ve parasını ödemeyeceği Batılı paralı askerler kiralamaya çalıştı... geri döndüğünde padişahı üstü olarak tanımak, askeri destek, para vaadinde bulunmak ve oğlunu I. Murad'ın sarayına rehin vermek zorunda kalmıştır.¹³*

I. Murat saltanatının otuz yılında ordusunu mükemmel bir şekilde kullanarak büyük babasından kendisine miras kalan bir gazi emirliğini Güneydoğu Avrupa'nın en güçlü askeri gücüne dönüştürmüştü. 1396'da I. Murat'ın oğlu ve varisi I. Bayezid, Konstantinopolis'i ele geçirmeyi planladı. Ancak şehir surlarına doğru ilerlerken Macaristan Kralı Sigmund'un Avrupa'nın her yerinden topladığı şövalyelerle düzenlediği haçlı

⁶ Runciman, *Byzantine Civilisation*, s. 25

⁷ Runciman, *Byzantine Civilisation*, s. 26-27.

⁸ Runciman, *The Fall of Constantinople 1453*, s. 67.

⁹ Nicolo Barbaro, *Konstantinopolis Kuşatması Günlüğü*, çev. R.J. Jericho, Exposition Publisher, New York 1969, s. 47.

¹⁰ Geoffroi de Villehardouin, *La Conquête de Constantinople*, University of California Libraries, Kaliforniya 1891, s. 58.

¹¹ Thomas F. Madden, *The Concise History of the Crusades*, Rowman & Littlefield Publishers, Londra 2013, s. 105.

¹² Angold, *The Byzantine Empire*, Londra 1984, s. 126.

¹³ Runciman, *Byzantine Civilisation*, Londra 1975, s. 36.

seferinin haberi ona ulaştı. Dördüncü Osmanlı Padişahı Yıldırım Bayezid, kendisinden sayıca fazla olan Haçlı Ordusunu kolaylıkla mağlup etti ve Bizanslılara önemli bir yardım gelmediğini görünce Konstantinopolis'i kuşattı.¹⁴

Ancak I. Bayezid'e Hıristiyan İmparatoru'ndan aldığı toprakları geri vermesini emreden Emir Timur'un doğudan istilasıyla karşı karşıya kaldığı için kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı. I. Bayezid'in güçleri Ankara'da yenilgiye uğratıldı ve esaret altında öldü. Ardından gelen veraset savaşı, I. Mehmed'in (Çelebi Mehmed) kardeşi Musa'yı Bizanslılar ve Sırp'ların yardımıyla mağlup etmesiyle sona erdi ve Osmanlı Sultanı ile Bizans İmparatoru II. Manuil Paleologos arasında ömür boyu sürecek bir dostluk başladı. Ancak Mehmed'in halefi Murad'ın Bizanslıların taht taliplisine yardım ettiğinden şüphelenmesiyle bu dostluk sona erdi. II. Murad (Koca Murad), 1422'de Konstantinopolis'i kuşattı, ancak şehrin devasa duvarlarına saldırmak için gerekli kuşatma araçlarına sahip değildi. 1451'de Murad'ın yerine oğlu II. Mehmed geçti. Dış dünya onu yalnızca padişahlığının ilk yıllarında kötü tecrübeler yaşamış deneyimsiz bir genç olarak tanıyordu. Çok geçmeden onun düşündüklerinden daha yetenekli olduğunu anladılar.¹⁵

Konstantinopolis'i kuşatmadan önce, Fatih Sultan Mehmed güçlerini tek bir düşmana karşı yoğunlaştırmak amacıyla düşmanlarıyla barış anlaşmaları gerçekleştirdi. Örneğin, Konstantinopolis'e komşu olan ve sadece Haliç ile ayrılan Trabzon, Cenova ve birkaç küçük Avrupa krallığı ile barış anlaşmaları yapmıştır.¹⁶ Ancak yapılan tüm bu anlaşmalar kuşatma başladığında etkisini yitirmiştir. Dini ve ideolojik yakınlık nedenleriyle kuşatma esnasında Bizansın yanında yer almışlardır. Bizans İmparatoru para ve çeşitli hediyeler göndererek Fatih Sultan Mehmed'in niyetlerini engellemek için umutsuz girişimlerde bulunmuştur. Hatta Sultan'ın kararlarını etkilemek için bazı danışmanlarına rüşvet bile vermiştir. Ancak, tüm bu çabalar, planına devam etmeye kararlı olan Fatih Sultan Mehmed'in hedefine ulaşmasını engelleyememiştir.¹⁷

Fatih Sultan Mehmed, Konstantinopolis'in fethindeki stratejisi, bazı düşmanlarıyla anlaşmalar yapmak, Anadolu ve Rumeli Hisar kalelerini inşa etmek, silah ve malzeme toplamak, ordusunu 250.000 askere çıkarmak ve donanmasını 400 gemiyle güçlendirmek olmuştur. Fetih sırasında, Fatih Sultan Mehmed gemileri tepelerden Haliç'e taşımak gibi olağanüstü yaratıcı ve taktiğe de imza atmıştır. Fatih Sultan Mehmed, 29 Mayıs 1453 Salı günü öğleden sonra zafere ulaşarak Konstantinopolis'i Osmanlı başkenti yapmış ve İstanbul olarak tanımıştır.¹⁸

Resim 1. - Fatih Sultan Mehmed savaşırken (Hünernâme)¹⁹

¹⁴ Runciman, *age*, Londra 1975, s. 39-40.

¹⁵ Dimitris J. Kastritsis, *The Sons of Bayezid Empire Building and Representation in the Ottoman Civil War of 1402-13*, Brill Yayınevi, Amsterdam 2007, s. 73.

¹⁶ Haidar Putra Daulay, Zaini Dahlan, M. Anwar Sadat, Mery Fittria. "Sejarah Kepemimpinan Muhammad Al-Fatih Sebagai The Best Leader", *Jurnal Kajian Islam Kontemporer (JURKAM)*, C. 1/2, Medan 2020, s. 101.

¹⁷ Anas Risnayanti, *Strategi Sultan Muhammad II Al-Fatih Dalam Penaklukan Konstantinopel Tahun 1451-1481 M*, Salatiga 2020, s. 23.

¹⁸ Judith Herrin, "The Fall of Constantinople...the Dramatic Story of the Final Moments of Byzantine Control of the Imperial Capital", *History Today*, C. 53/4, Londra 2003, s. 13.

¹⁹ Şevket Rado, *Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1969, s. 29.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

1. Konstantinopolis / İstanbul'un Tarihsel ve Stratejik Önemi

Orta Çağ bireylerinin zihninde Konstantinopolis, bin yıldan uzun bir süre boyunca dünyanın en önemli şehirlerinden biri olma unvanını elinde tutmuştur. Bunun başlıca nedenlerinden biri coğrafi konumu ve sahip olduğu stratejik önemidir. Bugün Türkiye'nin İstanbul kenti olan Konstantinopolis, bin yıldan fazla bir süre Roma İmparatorluğu'na başkentlik yapmıştır. MÖ 7. yüzyılda kurulan antik bir Yunan kolonisinden doğarak Orta Çağ'ın en önemli şehirlerinden biri haline gelmiştir. 324 yılında İmparator Konstantin, İmparatorluğun başkentini resmi olarak Roma'dan Bizans şehrine taşımış ve buraya kendi adını vererek şehir bundan sonra Konstantinopolis olarak anılmaya başlamıştır. Bu olay Yunan kültürü, Roma devlet teşkilatı ve Hıristiyanlıkla yoğrulmuş bin yılı aşkın bir tarihin fitilini ateşlemiş, 29 Mayıs 1453'e kadar Konstantinopolis, siyaseti ve dini ile birlikte bölgedeki Orta Çağ yaşamını şekillendirmiştir.²⁰

Antik ticari ve askeri yolların kavşağında bulunan Konstantinopolis, Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti olarak seçildi. Bu seçimin ana nedenleri, İmparatorluğun doğu kesiminde güçlü bir merkeze ihtiyaç duyan siyasi ve askeri duruma dayanıyordu. İki kıta ve iki deniz arasında, hem Karadeniz ve Ege'ye hem de Avrupa ve Asya'ya bağlı olan Bizans şehri bariz bir seçimdi. Konstantinopolis'in konumu, çevresi ve doğal limanlarıyla, büyük bir şehrin buğday ve diğer ihtiyaçlarının kesintisiz olarak karşılanmasını sağlıyordu. Önemli bir coğrafi faktör de şehrin üçte ikisini çevreleyen ve savunmasını kolaylaştıran Marmara Denizi ve Haliç Körfezi'dir. Şehir, Avrupa yakasından 45 km uzunluğunda bir sur yapısı olan ve adını imparator II. Theodosius alan Theodosian Surları ile savunuluyordu. Konstantinopolis, ilk dönemlerinden itibaren büyük bir nüfus akınına uğramıştır. John Chrysostom'un yazılarına göre, 400 yılı civarında şehirde yaklaşık 100.000 Hıristiyan (ve hatta daha fazla nüfus) vardı. Tarihçiler, 542 yılındaki Büyük Justinianus vebasından önce şehrin 400.000 civarında insan sahip olduğunu varsaymaktadır.²¹

Kuruluşundan bu yana başkent, diğer yerleşim yerlerine kıyasla eşsiz bir kentsel çevre, mükemmel bir şehir olarak kabul edildi. Geç Bizans döneminde bile, Ortodoks Hıristiyanlığın siyasi ve dini merkezi olan İmparatorluk şehri, güç kaybeden imparatorluk gerçeğini telafi etmiştir. Yeni Roma olarak Konstantinopolis şehrinin kimliği, diğer tüm fiziksel özelliklerinden daha çok, çok boyutlu sembolizmine dayanmaktaydı. Konstantin, merkezini İtalyan Yarımadası'ndan doğuya, Eski Roma'dan Yeni Roma'ya taşıyarak Geç Antik Çağ dünyasını sarsmıştır. Bizanslılar başkentleri için Roma, Yeni Roma ya da İkinci Roma terimlerini kullandılar. Bizans adı tarihin daha sonraki dönemlerinde ortaya atılmış bir ifadedir. İmparatorları Roma imparatorlarının doğrudan halefleriydi. Roma ile olan bu bağlantı, Bizans imparatorlarının mutlak güç anlayışının ve imparatorluklarının sınırlarının ötesindeki dünya üzerindeki iddialarının türetildiği özel bir kaynağı temsil eder. Eski Roma'dan miras alınan imparatorluk şehri, fikri ve ebedi şehir kavramı, şehrin dünyanın sonuna ve son yargıya kadar süreceği Hıristiyan doktrinine entegre edilmek zorundaydı.²²

Pagan Byzantion kenti, 324 yılında Konstantinos tarafından *Yeni Roma* veya *Konstantinopolis* adıyla başkent olarak seçilerek yeniden biçimlendirildi. 11 Mayıs 330'da Konstantinopolis kutsanmış ve dünyadaki ilk Hıristiyan başkenti olmuştur. Kutsanmasının önemi, Bizans'ta her yıl bu günün kutlanmasıyla kanıtlanmıştır. Konstantinopolis'in Yeni Kudüs'e (Jerusalem) eşit evrensel bir Hıristiyan başkenti olması fikri karmaşıktı ve Bizans siyasi ideolojisinin temelini oluştuyordu. Bizans imparatoru sık sık "*Rab'bin Meshettiği*" olarak anılır ve Musa, İlyas ve Davut gibi figürlerle karşılaştırılırdı. İncil'deki bu figürler gibi Bizans imparatoru da Tanrı'nın seçilmiş halkının, yani tüm Hıristiyanların lideriydi.²³

Bu da yeni başkentin ideolojisinin Eski Ahit'ten esintiler taşıması gerektiği anlamına geliyordu. Konstantinopolis'ten Yeni Kudüs olarak ilk kez bahsedilmesi 500 yılı civarındadır ve o zamandan beri bu terim dini metinlerde kullanılmaktadır. Yeni Kudüs fikri, Orta Çağ bilincinde fazlasıyla gerçek olan hayal âlemine aittir. Konstantinopolis'in Yeni Kudüs kimliğini temsil ve inşa etmenin en etkili yolu görsel kültüdü. İmparator, toplum yaşamına yansıtılmak istediklerini kamusal alanlarda, sembolere dönüştürdü. Bu fikrin anıtsal örneği, en bariz haliyle Bizans mimarisinin başyapıtlarından ve dünyanın en büyük yapılarından biri olan Ayasofya (Yunanca'da Hagia / kutsal, sophia / bilgelik) dır. Ayasofya, 532 ve 537 yılları arasında oldukça kısa bir sürede İmparator Justinianus döneminde inşa edilmiştir. Ayasofya'nın güney giriş kapısının üzerindeki lünette aşağıdaki resimde görüldüğü gibi simetrik bir kompozisyon yer alır. Kompozisyon elinde Hz. İsa'yı taşıyan Meryem Ana'ya odaklanır. Bir yanında İmparator Konstantin, diğer yanında ise Ayasofya'yı yaptıran İmparator Justinianus bulunmaktadır.²⁴

²⁰ Elizabeth A. R. Brown, *The Cistercians in the Latin Empire of Constantinople and Greece, 1204-1276*, Cambridge Üniversitesi Yayınevi, Cambridge 2016, s. 97.

²¹ Saint John Chrysostom, *The Homilies of S. John Chrysostom Archbishop of Constantinople*, J.H. Parker Yayınevi, Londra 1842, s. 78.

²² Runciman, *The Fall of Constantinople 1453*, Cambridge 1990, s. 71.

²³ John Haldon, *The Byzantine Wars*, History Press Yayınevi, Londra 2000, s. 37.

²⁴ Robert Mark, Ahmet Ş. Çakmak, *Hagia Sophia from the Age of Justinian to the Present*, Cambridge Üniversitesi Yayını, Cambridge 1986, s. 67.

Resim 2. Panonun ortasında değerli taşlarla bezenmiş arkalıksız bir taht üzerinde oturan Meryem Ana'nın kucagında oturan Çocuk İsa, bir eliyle kutsama işareti yaparken diğer elinde kutsal metin olduğu düşünülen bir rulo tutmaktadır. Solunda üzerinde tören kıyafetleri olan İmparator I. Konstantinos İstanbul şehrinin maketini sunmakta, yanındaki yazıda ise (ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟC Ο ΕΝ ΑΓΙΟΙC ΜΕΓΑC ΒΑCΙΛΕΥC) "Azizler arasında Büyük İmparator Konstantinos" yazmaktadır. Sağında ise Ayasofya'nın maketini sunan İmparator Justinianus bulunmakta, O'nun yanındaki yazıda ise (ΙΟΥCΤΙΝΙΑΝΟC Ο ΑΟΙΛΑΙΜΟC ΒΑCΙΛΕΥC) "Hatırası ünlü İmparator Justinianus" yazmaktadır. Meryem Ana'nın kafasının her bir yanındaki madalyonlarda ise (ΜΗΤΗΡ ΘΕΟΥ) "Tanrı Anası" kelimelerinin ilk harfleriyle son harfleri olan "MP" ve "ΘΥ" yer almaktadır.²⁵

İmparatorlar onlara şehrin ve kilisenin modellerini sunuyorlar. Meryem Ana'ya ettikleri yeminler ve adanmışlıkları, şehri ve ana kilisesini göksel şehrin ya da göksel Jerusalem'in iki dünyevi unsuru olarak tanımlamaktadır. Yunanca'da Theotokos (Tanrı'nın Annesi) olarak bilinen Meryem Ana, Bizans dini kimliğinin merkezinde yer almıştır. Bizanslılar için Theotokos, acı çeken insanoğlu ile İsa arasındaki arabulucu ve Konstantinopolis'in koruyucusuydu. Sahip olduğu önem, sanatta, kutsal mekânlarda ve kendisine adanan ayin ilahilerinde sayılamayacak kadar çok sayıda temsilinden anlaşılmaktadır. MS 431'de Efes'teki 3ncü Ekümenik Konsil'den sonra Meryem, Theotokos olarak onaylanmıştır. II. Theodosius'un hükümdarlığı sırasında, onun varlığının maddi teyidi olarak kutsal emanetlerin ve ikonaların şehirde toplanmasına başlandı. İmparatorun eşi Aelia Eudocia, Kudüs'te Theotokos'un bir ikonasını keşfetti ve Konstantinopolis'e getirdi. Bu ikonanın, Havari Aziz Luka tarafından yapılmış otantik bir Theotokos portresi olduğuna inanılıyordu. Bizanslıların bilincinde bu, İncillerin sözlerine eşit olan bir proto-ikondu. İmparatorluk törenleri ve sembolizmi aracılığıyla Theotokos Hodegetria (Yolun Leydisi) olarak tanımlanan bu ikon, imparatorluk palladyumu mertebesine yükselmiştir. Böylece Bizanslılar, başkentlerinin Theotokos'un yeryüzündeki meskeni olarak seçilmiş ikametgâhı olduğu fikrine inanmışlardır. Şehir ona adanmış ve onunla özdeşleştirilmiştir.²⁶

Resim 3. II. Theodosius'un eşi Aelia Eudocia vasıtasıyla Kudüs'ten Konstantinopolis'e getirilen ikona²⁷

²⁵ Mark, Çakmak, *age*, s. 73.

²⁶ Bissera V. Pentcheva, "Hagia Sophia and Multisensory Aesthetics", *The International Center of Medieval Art*, C. 50/2, New York 2011, s. 95.

²⁷ Pentcheva, "Hagia Sophia and Multisensory Aesthetics", C. 50/2, s. 97.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

Theotokos Hodegetria ikonası Konstantinopolis'teki en popüler Bakire ve Çocuk İsa resimlerinden biriydi ve Ortodoks dünyasının her yerinde kopyalandı. Bundan sonra şehir Theotokos'un koruduğu kutsal bir şehir olarak anılmaya başlar ve böylece Bizanslıların Tanrı tarafından seçilmişliğinin kanıtı olarak ortaya konulur. Özellikle büyük kuşatmaların yaşandığı zamanlarda halk, Ayasofya'ya sığınır ve topluca dua edilirdi. Konstantinopolis'in bir Hıristiyan başkenti olarak önemli bir yönü de kentte ve çevresinde inşa edilen dini yapıların sayısıdır. Bu kilise ve manastırların neredeyse tamamı artık mevcut değildir, ancak bazı tahminlere göre Konstantinopolis on bir asırlık tarihi boyunca yaklaşık 1.000 kiliseye sahip olmuştur. Bu kiliseler 476 farklı azize ait yaklaşık 3.600 kutsal emaneti barındırmaktaydı.²⁸

Bizans geleneğine göre Konstantinopolis, İsa'nın ikinci gelişinin beklendiği Kutsal Şehir'di. Hacılar ve gezginler tarafından mekânsal bir ikon olarak tanımlanan kentin kutsallığı, tarihsel, mimari ve kentsel gerçekliklerinin ötesine geçiyordu. Bir Ortaçağ insanının gözünde kilise, mermer ve altınla süslenmiş bir binadan daha fazlasıydı.²⁹ Kutsal emanetlerin ve ikonaların etkisinin deneyimlenebildiği bir mekândı. Bu kutsal emanetlerin ve ikonaların gücü, taşındıkları tören alaylarıyla kentin dört bir yanına yayılıyordu. Konstantinopolis kurulduğu andan itibaren Hıristiyan kutsal emanetlerini toplamaya başladı. 12. yüzyıla gelindiğinde Konstantinopolis Roma'da bile bir şehir emanetçisi (kutsal emanetlerin saklandığı büyük bir türbe) olarak kabul ediliyordu. Tarihsel koşullara rağmen, imparatorluk fikrine Bizanslılar tarafından sıkı sıkıya inanılıyordu. Pagan Roma İmparatorluğu'nda olduğu gibi, imparatorluk otoritesi Hıristiyanlaştırılmış imparatorlukta da ilahi karakterini korumuştur.³⁰

Bizans imparatoru Tanrı tarafından seçilmiştir. İlahi Takdir tarafından yönetmeye çağrılır ve Tanrı tarafından korunan imparatorluğun hükümdarı olarak İlahi İradeyi yerine getirir. İmparator tüm dünyanın lideri ve Hıristiyan inancının koruyucusu olarak kabul edilirdi. O, yalnızca Tanrı tarafından seçilmiş değil, aynı zamanda Augustus'a kadar uzanan Roma imparatorlarının halefi olarak yeryüzündeki tek meşru imparatordu. Bu fikir, Konstantinopolis'in yaşamına egemen oldu ve anıtlardan, sanat eserlerinden, mühürlerden, sikkelerden, yazılı belgelerden ve saray törenlerinden yayıldı. Şaşırtıcı bir şekilde Bizans imparatorunun üstünlüğü bağımsız Orta Çağ ülkeleri tarafından bile tanınmıştır. Bizanslı olmayan birçok soylu ve hükümdar, Konstantinopolis'ten aldıkları Bizans saray unvanlarına sahipti. Dolayısıyla, Ortaçağ ülkeleri, zirvesinde Hıristiyan âleminin başı olarak Bizans otokratının bulunduğu devletler hiyerarşisinin bir parçasıydı.³¹

Çağdaş gözlemciler için 1453 yılında Konstantinopolis'in düşüşü, Bizans'tan Osmanlı İmparatorluğu'na geçişten çok daha fazlasıydı. Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler, Osmanlı'nın Konstantinopolis'i fethini *Zamanın Sonu* ya da *Son Saat*'in bir alameti olarak gördüler. Kıyamet edebiyatı Bizans İmparatorluğu tarihinde çok zengin ve popüler bir entelektüel geleneğe sahipti. Bizanslıların zihninde İmparatorluğun sonu dünyanın sonu ile ilişkilendiriliyordu.³² 15. yüzyıla gelindiğinde İmparatorluktan geriye sadece Konstantinopolis'in etrafındaki küçük bir alan kalmıştı ve bu da şehre tarih boyunca atfedilen kıyamet rolünü daha da büyütüyordu.³³ 15. yüzyıla gelindiğinde, Bizans kıyamet geleneği Avrupa apokaliptik düşüncesinin önemli bir parçası haline gelmiş ve Konstantinopolis'in düşüşü Batı Avrupa'da yeni kıyamet spekülasyonlarına yol açmıştır. Sadece Kudüs'ün değil, Konstantinopolis'in de geri alınması ve Son Dünya İmparatorluğu'nun kurulmasına ilişkin planlar Avrupalı hükümdarların siyasi ideolojilerinin önemli bir parçası haline geldi. Bizans ve genel olarak Avrupa apokaliptik geleneğine göre, Konstantinopolis'in Hıristiyanlık dünyasına geri dönüşü de kehanet edilmekteydi. Buna göre son Roma İmparatoru, Sarışın Halkları (İskandinav halklarıyla ilişkilendirilir) "evcilleştirecek" ve sonunda onların yardımıyla *Türkleri* yenerek Hıristiyan dünyasının başkentini geri alacaktı.³⁴

2. Osmanlı'nın İstanbul'u Fethetme Kararı

Osmanlı İmparatorluğu, 15. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Balkanlar ve Anadolu'da geniş topraklara hükmediyordu. Ancak, Bizans İmparatorluğu'nun başkenti olan ve stratejik önemi yüksek İstanbul (o zamanki adıyla Konstantinopolis) hâlâ fethedilememişti. Sultan II. Mehmed'in tahta geçmesiyle birlikte, Osmanlı Devleti'nin hedefleri arasında İstanbul'un fethi öncelikli bir konuma yerleşti. İstanbul, hem doğu hem batı dünyası için büyük bir stratejik öneme sahipti. Şehir, Boğazlar üzerinden Karadeniz'e açılan kapı olması nedeniyle ticaret yollarını kontrol ediyordu. Ayrıca, Bizans İmparatorluğu'nun zayıflığına rağmen, İstanbul'un sembolik değeri büyüktü. Şehir, Hıristiyan dünyası için önemli bir dini merkezdi ve Osmanlı'nın burayı ele geçirmesi, hem siyasi hem de dini anlamda büyük bir güç kazanmasını sağlayacaktı.³⁵

²⁸ Runciman, *The Fall of Constantinople 1453*, Cambridge 1990, s. 99.

²⁹ Pentcheva, "Hagia Sophia and Multisensory Aesthetics", C. 50/2, s. 98.

³⁰ Cornelius Gurlitt, *Die Baukunst Konstantinopoles*, E. Wasmuth A.-G. Yayınevi, Berlin 1912, s. 57.

³¹ Pentcheva, "Hagia Sophia and Multisensory Aesthetics", C. 50/2, s. 98.

³² David H. Caldwell, *The Manufacture and Use of Guns and Their Influence on Warfare from the Fourteenth Century to 1625*, University of Edinburgh 1981, s. 78.

³³ Gurlitt, *age*, s. 58.

³⁴ Chrysostom, *age*, s. 83.

³⁵ Wladimir Beneschewitsch, "Die türkischen Namen der Tore von Konstantinopel", *Byzantinische Zeitschrift*, C. 23/2, Berlin 2009, s. 408.

Konstantinopolis, yüzyıllar boyunca, özellikle 674-678 ve 717-718 yılları arasında Araplar tarafından olmak üzere, birçok kuşatma ve saldırıya karşı direnmiştir. Büyük Bulgar Hanları Krum (802-814) ve Symeon (893-927), 860, 941 ve 1043'te Ruslar gibi Bizans başkentine saldırmaya çalıştılar, ancak hepsi yenilgiye uğradı. Diğer büyük bir kuşatma, Slav Thomas tarafından 821-823 yılları arasında gerçekleştirildi. Bu saldırıların hepsi, şehrin deniz kenarındaki stratejik konumu, deniz filosu, son derece yarıcı bir sıvı olan gizemli Yunan Ateşi ve en önemlisi, devasa Theodosius Surları sayesinde başarısız olmuştur.³⁶

3. Konstantinopolis'in Fethi Öncesindeki Hazırlıklar

Şehrin kuşatma tarihi konusunda detaylı bilgi sahibi olan II. Mehmed, İstanbul'u fethetmek için geniş kapsamlı bir hazırlık süreci başlattı. İlk olarak, şehrin denizden kuşatılmasını kolaylaştıracak ve Osmanlı donanmasına üs sağlayacak Anadolu Hisarı'nı güçlendirdi. Ardından, Boğazkesen (Rumeli Hisarı) inşa edildi ve bu sayede Boğaz'ın kontrolü tamamen Osmanlı'nın eline geçti.³⁷ Bu stratejik hamleler, Bizans'a denizden gelecek yardımları kesmek için kritik öneme sahipti. İstanbul'un güçlü surlarla çevrili olduğunu bilen II. Mehmed, yeni savaş teknolojilerini de devreye soktu. Macar ustası Urban'ın yardımıyla devasa toprak döktürdü. Bu topraklar, şehrin kalın surlarını yıkabilecek güçteydi ve fetih için kilit rol oynamıştır.³⁸

Fethin manevi boyutu; II. Mehmed, İstanbul'u fethetme kararını alırken sadece askeri ve siyasi nedenlerle hareket etmedi. Fetih, İslam dünyasında büyük bir manevi anlam taşıyordu. Peygamber Hz. Muhammed'in (S.A.V.) *Konstantiniyye elbet bir gün fethedilecektir. Onu fetheden komutan ne güzel komutan, onun askeri ne güzel askerdir* hadisi, II. Mehmed için büyük bir motivasyon kaynağı oldu. Bu hadis aynı zamanda Osmanlı askerlerinin moralini yüksek tutmak ve fethi dini bir görev olarak görmelerini sağlamıştır.

15. yüzyılın ortalarında büyük bir güç haline gelen Osmanlı İmparatorluğu için, İstanbul (Konstantinopolis) hala Bizans İmparatorluğu'nun elindeydi ve Osmanlılar için büyük bir hedef olarak duruyordu. Sultan II. Mehmed, İstanbul'u fethetme kararını aldığı anda, şehrin güçlü surları ve stratejik konumu nedeniyle bu görevin zorluğunun farkındaydı. Bu nedenle, fetih için titiz bir hazırlık sürecine girişti. II. Mehmed, öncelikle stratejik konumları kontrol altına almanın önemli olduğunu bilerek, İstanbul Boğazı'nın kontrolünü ele geçirmek amacıyla Rumeli Hisarı'nı inşa ettirdi. Bu hisar, Boğaz'ın en dar noktasında yer alarak hem denizden gelecek yardımları kesmek hem de İstanbul'u abluka altına almak için kritik bir rol oynadı. Ayrıca, dönemin en gelişmiş savaş teknolojilerini kullanarak, Urban'ın yardımıyla devasa toprak döktürdü ve Osmanlı ordusunun topçu birliklerini güçlendirdi. Osmanlı donanması da güçlendirilerek, İstanbul'un denizden kuşatılması için hazırlıklar yapıldı. Donanmanın İstanbul Boğazı'na ve Haliç'e girişi engellemek için büyük zincirler çekilmiş olmasına rağmen, Osmanlı donanması bu engelleri aşmak için çeşitli taktikler geliştirdi.³⁹

Fetih hazırlıklarının bir diğer önemli boyutu lojistik destek ve ikmal hatlarının kesintisiz çalışmasını sağlamak oldu. II. Mehmed, ordusunun ihtiyaçlarını karşılamak için geniş kapsamlı bir lojistik ağ kurdu ve İstanbul çevresindeki köylerden ve kasabalardan askeri destek sağladı. Aynı zamanda, İstanbul'un iç durumu hakkında bilgi toplamak ve Bizans'ın olası müttefiklerini devre dışı bırakmak amacıyla yoğun bir istihbarat faaliyeti yürüttü.⁴⁰ Bizans İmparatorluğu'nun zayıflıkları ve iç çekişmeleri hakkında bilgi toplanarak, diplomatik çabalarla Bizans'a destek olabilecek devletlerin bu desteği vermemesi için çeşitli anlaşmalar yapıldı. Manevi hazırlıklar da göz ardı edilmedi; Sultan II. Mehmed, askerlerinin moralini yüksek tutmak amacıyla dini motivasyonu ön planda tuttu. Bu detaylı ve çok yönlü hazırlıklar sonucunda, 1453 yılında İstanbul fethedildi ve Osmanlı İmparatorluğu dünya tarihine damga vuracak yeni bir döneme girdi.⁴¹

3.1. Kuşatma Stratejisi ve Taktikleri

1453 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul'u fethetmesi, askeri tarihin en önemli olaylarından biri olarak kabul edilir. Bu fetih, Osmanlı ordusunun üstün stratejik planlama ve yenilikçi taktiklerinin bir sonucuydu. II. Mehmed'in liderliğindeki Osmanlı ordusu, fetih için detaylı bir kuşatma stratejisi ve çeşitli askeri taktikler geliştirdi. II. Mehmed, İstanbul'un fethine yönelik stratejisini belirlerken öncelikle şehrin coğrafi ve savunma özelliklerini göz önünde bulundurdu. İstanbul, üç tarafı denizle çevrili ve kara tarafı güçlü surlarla korunan bir şehirdi. Bu nedenle kuşatma stratejisi, hem kara hem de deniz cephelerinden şehri izole etmeyi amaçladı.⁴²

İstanbul'a deniz yoluyla yapılacak yardımları engellemek için Boğazların kontrolü ele alındı. Rumeli Hisarı (Boğazkesen Hisarı) inşa edilerek, Karadeniz'den gelecek yardımların önü kesildi. Anadolu Hisarı da

³⁶ Theodore Spandounes, *On the Origins of the Ottoman Emperors*, Cambridge Üniversite Yayınevi, Cambridge 2016, s. 87.

³⁷ Salim Koca, "İslam Medeniyeti Çevresinde Türk İmajı", http://isamveri.org/pdf/dr/D03266/2010_6/2010_6_KOCAS.pdf, 20.10.2018, s. 37.

³⁸ Spandounes, *age*, s. 91.

³⁹ Feridun Dirimtekin, *İstanbul'un Fethi*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınevi, İstanbul 1976, s. 169.

⁴⁰ Runciman, *The Fall of Constantinople 1453*, Cambridge 1990, s. 78.

⁴¹ Selahattin Tansel, *Fatih Sultan Mehmed'in Siyasi ve Askeri Faaliyeti*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1953, s. 77.

⁴² Zorzi Dolfin, *1453 Yılında İstanbul'un Muhasara ve Zaptı*, çev. Samim Suat Sinanoğlu, Fatih Yayınevi, İstanbul 1953, s. 29.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

güçlendirilerek Boğaz'ın her iki yakası kontrol altına alındı. Osmanlı ordusu, İstanbul'u kara ve denizden tamamen kuşatarak şehrin dış dünyayla bağlantısını kesti. Böylece Bizans İmparatorluğu'nun dışarıdan yardım alması engellendi ve şehrin içinde erzak ve moralin tükenmesi amaçlandı.⁴³ Osmanlı ordusu, kuşatma sırasında dönemin en gelişmiş toplarını kullanarak şehrin surlarını yıkmayı hedefledi. Urban'ın döktüğü devasa toplar, Bizans surlarına büyük zarar verdi. En etkili olanı, 8 metre uzunluğunda ve 1 metre çapında olan *Şahi* topuydu. Bu top, İstanbul surlarını delip geçerek kuşatma için kritik bir avantaj sağladı. Osmanlı ordusu ayrıca, Bizans surlarının altına tüneller kazdı. Bu lağımlar, surların altına patlayıcı yerleştirilerek onları içten çökertmeyi amaçladı. Bu yöntem, Bizans savunmasını zor durumda bıraktı ve kuşatma hattında gedikler açtı.⁴⁴

Osmanlı ordusu, surlara yaklaşmak ve tırmanmak için hareketli savaş kuleleri (mancıklı kuleler) inşa etti. Bu kuleler, askerlerin surlara tırmanmasını kolaylaştırdı ve surların zayıf noktalarına yoğun saldırılar düzenlenmesini sağladı. Osmanlı donanması, Haliç'e girişin engellenmesi için kullanılan zinciri aşarak denizden de kuşatma gerçekleştirdi. Donanma, Bizans'a denizden gelebilecek yardımları engelledi ve şehrin deniz savunmasını zayıflattı. Ayrıca, karadan çekilen gemiler sayesinde Haliç'e girilerek Bizans'ın arka hatları zorlandı.⁴⁵

II. Mehmed, kuşatma sırasında psikolojik savaş taktiklerini de kullandı. Şehrin surlarına sürekli saldırılar düzenleyerek Bizans askerlerinin moralini bozdu ve savunma hatlarını zayıflattı. Ayrıca, şehrin dış dünyayla bağlantısını keserek halkın umutsuzluğa kapılmasını sağladı. II. Mehmed, kuşatma öncesinde ve sırasında diplomatik hamleler yaparak Avrupa'dan gelecek olası yardımları engellemeye çalıştı. Venedik ve Ceneviz gibi devletlerle iyi ilişkiler kurmaya özen gösterdi. Bu sayede Bizans'a denizden yapılacak yardımları sınırlamayı başardı.⁴⁶

Osmanlı ordusu, kuşatma sırasında hem kendi askerlerini hem de Bizans halkını etkilemek için propaganda faaliyetleri yürüttü. II. Mehmed, fetih sonrası şehrin halkına zarar verilmeyeceği ve özgürlüklerinin korunacağı yönünde mesajlar verdi. Bu, Bizans halkının direncini kırmada etkili oldu. 1453 yılında, uzun ve zorlu bir kuşatma sürecinin ardından Osmanlı ordusu İstanbul'u fethetti. Bu fetih, Osmanlı İmparatorluğu'nun gücünü pekiştirirken, Avrupa ve Asya arasındaki dengeleri de köklü bir şekilde değiştirdi.⁴⁷ II. Mehmed'in stratejik planlama ve yenilikçi taktikleri, İstanbul'un fethinin başarısında kilit rol oynadı. İstanbul, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olmuş ve hızla imparatorluğun kültürel, ekonomik ve siyasi merkezi haline gelmiştir.⁴⁸

3.2. İstanbul'un Fethi Esnasında Osmanlı Ordusunun Komutanları ve Liderleri

İstanbul'un fethi, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihindeki en önemli dönüm noktalarından biridir. Bu büyük zafer, II. Mehmed'in önderliğindeki Osmanlı ordusunun üstün askeri stratejileri ve yetenekli komutanlarının ortak çabaları sayesinde gerçekleşmiştir. İstanbul'un fethi esnasında öne çıkan Osmanlı komutanları ve liderleri başta Fatih Sultan Mehmed olmak üzere şunlardır.⁴⁹

II. Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) (1432-1481)

II. Mehmed, İstanbul'un fethinin baş mimarıdır. Genç yaşta tahta çıkan Mehmed, şehirlerin ve devletlerin nasıl yönetileceği konusunda kapsamlı bir eğitim almıştır. Onun kararlılığı, zekâsı ve ileri görüşlülüğü, İstanbul'un fethinin arkasındaki itici güçtü. Mehmed, fetih için gerekli askeri, ekonomik ve diplomatik hazırlıkları büyük bir titizlikle yürütmüş ve ordusunu modern savaş teknolojileriyle donatmıştır.

⁴³ Halil İnalçık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1954, s. 123.

⁴⁴ Runciman, *age*, Cambridge 1990, s. 127.

⁴⁵ İdris Bostan, "Fatih Sultan Mehmed ve Osmanlı Denizciliği", *Türk Denizcilik Tarihi*, ed. İ. Bostan ve S. Özbaran, C. 2/1, İstanbul 2009, s. 86.

⁴⁶ Dirimtekin, *age*, s. 172.

⁴⁷ Dölgün, *age*, s. 33.

⁴⁸ Tansel, *age*, s. 79.

⁴⁹ Dirimtekin, *age*, s. 174.

Resim 4. Fatih Sultan Mehmed Portresi (Gentile Bellini) ⁵⁰

Zağanos Paşa, İstanbul'un fethinde önemli rol oynayan bir diğer komutandır. II. Mehmed'in sadık bir danışmanı ve askeri stratejisti olan Zağanos Paşa, kuşatma sırasında özellikle Haliç'in kontrol altına alınması ve surlara yapılan saldırılarda etkin görev almıştır. Onun cesareti ve askeri dehası, Osmanlı ordusunun kuşatma sırasında başarılı olmasında önemli bir etken olmuştur.

Kuşatma sırasında azledilen Çandarlı Halil Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun sadrazamı ve İstanbul'un fethi sırasında önemli bir devlet adamıydı. Halil Paşa, Bizans ile barışçıl yollarla anlaşmayı savunan bir tutum sergilemesine rağmen, II. Mehmed'in fetih planlarını desteklemek zorunda kaldı. Kuşatma sırasında Osmanlı ordusunun lojistik ve yönetim işlerinde önemli görevler üstlendi.⁵¹ Baltaoğlu Süleyman Bey, Osmanlı donanmasının komutanı olarak İstanbul'un fethi sırasında deniz operasyonlarını yönetti. Haliç'e girişin engellenmesi için kullanılan zinciri aşmak ve Bizans'ın denizden yardım almasını önlemek için çeşitli stratejiler geliştirdi. Baltaoğlu'nun donanma yönetimi, Osmanlı'nın denizden kuşatmayı tamamlamasında kritik rol oynadı.⁵²

Saruca Paşa ve Molla Gürani, Osmanlı ordusunun topçu birliğinin komutanları olarak İstanbul'un fethi sırasında önemli görevler üstlendiler. Saruca Paşa, büyük topların dökümünde ve surlara karşı kullanılmasında etkin rol oynadı. Molla Gürani ise topçu ateşinin koordinasyonunu sağlayarak surlarda gedik açılmasına yardımcı oldu.⁵³ Şahabettin Paşa, kuşatma sırasında Osmanlı ordusunun kara harekâtlarını yöneten önemli bir komutandı. Surlara yapılan saldırıları koordine etti ve Bizans savunmasını yıpratmak için çeşitli taktikler geliştirdi. Şahabettin Paşa'nın kararlı liderliği, Osmanlı ordusunun kara harekâtlarındaki başarısında etkili oldu. Turgut Reis, Osmanlı donanmasının bir başka önemli komutanıydı ve Haliç'e girişin sağlanmasında kritik rol oynadı. Onun cesur ve yaratıcı taktikleri, donanmanın başarısında büyük katkı sağladı.⁵⁴ Akşemseddin, II. Mehmed'in manevi rehberi ve İstanbul'un fethi sırasında ordunun moral ve motivasyonunu yüksek tutan önemli bir figürdü. Akşemseddin, aynı zamanda bir bilim adamı ve hekim olarak da bilinir. Onun manevi desteği, Osmanlı askerlerinin fetih için gereken inancı ve kararlılığı sağlamalarında önemli rol oynamıştır.⁵⁵

4. İstanbul'un Fethinde Osmanlı/Türk Toplarının Rolü ve Teknolojik Avantajları

İstanbul'un fethi, tarihin en önemli dönüm noktalarından biridir ve bu başarının arkasındaki kritik faktörlerden biri, Osmanlı ordusunun kullanmış olduğu gelişmiş top teknolojisidir. Osmanlı toplarının İstanbul'un fethindeki rolü ve bu topların teknolojik avantajları, askeri stratejilerin ve savaş teknolojilerinin gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır.⁵⁶ Osmanlı İmparatorluğu, askeri teknolojiyi sürekli olarak geliştiren ve yeniliklere açık bir devlet olarak tanınmaktadır. 15. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, Osmanlılar Avrupa'daki en

⁵⁰ Mark Cartwright, "1453 İstanbul'un Fethi", <https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-1180/1453-istanbulun-fethi/>, 23 Ocak 2018, sa. 22:42.

⁵¹ Tansel, *age*, s. 81.

⁵² Tansel, *age*, s. 82.

⁵³ Dirimtekin, *age*, s. 142.

⁵⁴ Tansel, *age*, s. 83.

⁵⁵ Dirimtekin, *age*, s. 143.

⁵⁶ David H. Caldwell, *The Manufacture and Use of Guns and Their Influence on Warfare from the Fourteenth Century to 1625*, University of Edinburgh 1981, s. 93.

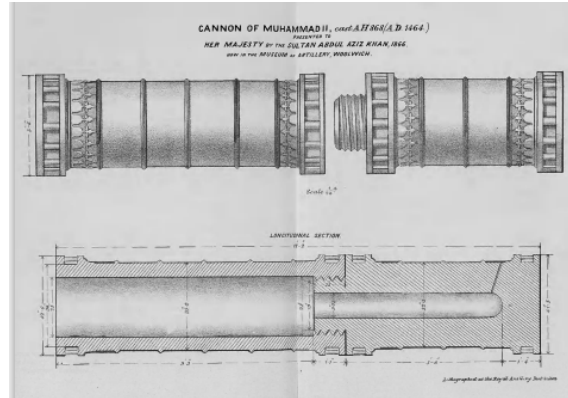
İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

gelişmiş topçu birimlerinden birine sahipti. Osmanlı topçularının en büyük avantajı, dökme demir topların kullanımına geçmeleri ve bu topların üretiminde yüksek kalite standartlarını yakalamalarıydı. Bu gelişim, Osmanlı ordusunun kuşatma savaşlarında üstünlük sağlamasında önemli bir rol oynamıştır.⁵⁷

Büyük Toplar ve Kuşatma Stratejisi; İstanbul'un fethi sırasında kullanılan en meşhur top, Şahi adı verilen devasa kuşatma topuydu. Şahi, Macar mühendis Urban tarafından dökülmüş ve II. Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) tarafından kuşatma sırasında büyük bir etki yaratması amacıyla kullanılmıştır. Yaklaşık 8 metre uzunluğunda ve yaklaşık 1 metre çapında olan Şahi top, 1200 kg. ağırlığındaki taş gülleleri fırlatabilmekteydi. Şahi'nin sahip olduğu bu devasa boyut ve tahrip gücü, Bizans surlarında büyük delikler açarak savunma sisteminin çökertilmesinde kritik rol oynamıştır.⁵⁸

Osmanlı toplarının sahip olduğu teknolojik avantajlar, metalurji ve döküm teknolojisi, mobilite ve lojistik, atış gücü ve menzil gibi çeşitli alanlarda kendini göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'nın en gelişmiş döküm teknolojisine sahipti ve bu sayede daha büyük ve güçlü toplar üretebiliyordu. Urban gibi yabancı mühendislerin katkıları, bu teknolojinin gelişiminde büyük rol oynamıştır. Osmanlı ordusu, topların kuşatma alanına taşınması ve yerleştirilmesi konusunda büyük bir ustalığa sahipti.⁵⁹ Büyük topların taşınması için özel kızaklar ve tekerlekli taşıma sistemleri kullanılmış, topçu birliklerinin hızlı ve etkili bir şekilde pozisyon alabilmesi için iyi organize edilmiş lojistik destek sağlanmıştır. Osmanlı topları, diğer çağdaşlarına göre daha uzun menzile ve daha yüksek tahrip gücüne sahipti ve bu özellikler, Bizans surlarının aşılmasında ve düşmanın moralinin kırılmasında büyük önem taşımıştır.⁶⁰

İstanbul kuşatması sırasında Osmanlılar, topları stratejik noktalara yerleştirerek Bizans savunmasını etkisiz hale getirmeyi başardılar. II. Mehmed'in kuşatma planının merkezinde yer alan topların yerleştirilmesi ve kullanımı, Altın Kapı ve Topkapı gibi stratejik noktalarda yoğun top ateşi kullanılarak surlarda büyük gedikler açılmasını sağlamıştır. Topların kullanımı sadece fiziksel yıkım yaratmakla kalmamış, aynı zamanda Bizans savunucuları üzerinde psikolojik bir baskı unsuru olarak da etkili olmuştur. Bu büyük ve güçlü silahların kullanımını, Osmanlı ordusunun gücünü ve teknolojik üstünlüğünü açıkça ortaya koymuştur. İstanbul'un fethinde Osmanlı toplarının rolü, hem teknolojik yenilikler hem de stratejik kullanım açısından büyük bir öneme sahiptir.⁶¹ Osmanlılar, top teknolojisini geliştirerek ve etkili bir şekilde kullanarak, Bizans İmparatorluğu'nun en güçlü savunma hatlarını aşmayı başarmışlardır. Bu başarı, sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun değil, aynı zamanda dünya tarihinin seyrini değiştiren bir dönüm noktası olmuştur. İstanbul'un fethi, askeri teknolojinin savaşların kaderini nasıl değiştirebileceğine dair önemli bir örnek teşkil eder. Osmanlı toplarının sunduğu teknolojik avantajlar ve bu avantajların etkin bir şekilde kullanımı, bu büyük zaferin en önemli unsurlarından biri olarak tarihe geçmiştir.

Resim 5. Urban Topu (Şahi Top) ⁶²

1464 yılında Münir Ali Usta tarafından üretilen ve taşınabilirliği artırmak amacıyla iki parçaya ayrılabilen, toplamda 17 ton ağırlığında olan tunç top, 600 kilogramlık gülleri fırlatabilecek kapasiteye sahiptir. Münir Ali

⁵⁷ Cartwright, *age*, s. 7.

⁵⁸ John Freely, *The Grand Turk: Sultan Mehmed II - Conqueror of Constantinople, Master of an Empire and Lord of Two Seas*, I.B. Tauris Yayinevi, Londra 2009, s. 73.

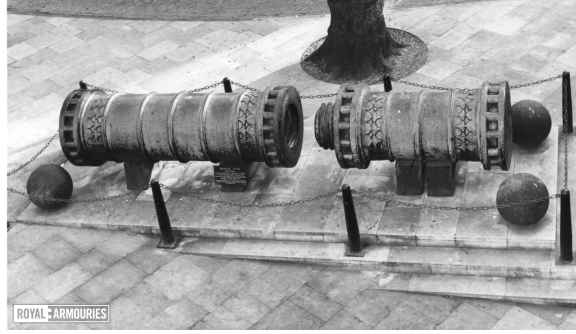
⁵⁹ Roger, Crowley, "Konstantinopolis'in Silahları", *Military History*, C. 4, 2007, s. 47.

⁶⁰ Freely, *age*, s. 74.

⁶¹ Gurlitt, *age*, s. 58.

⁶² John Henry Lefroy, "The Great Cannon of Muhammad II. (A.D. 1464.)", *The Archaeological Journal*, C. 25/1, Londra 1868, s. 263.

Usta'nın, Macar Urban Usta'nın çırağı olduğu veya Macar Urban'ın Müslüman olduktan sonra bu ismi aldığı şeklinde farklı görüşler de bulunmaktadır.⁶³

Resim 6. Urban Topu (Şahi Top), Büyük Bronz Top olarak da anılır. İki büyük bronz parça, daha küçük bölüm barut haznesi, iki parça birbirine geçecek bir vida sistemiyle dökülmüştür.⁶⁴

1430-1481 yılları arasında Fatih Sultan Mehmed tarafından İstanbul kuşatması için yaptırılmıştır. Daha sonra, muhtemelen on sekizinci yüzyılda, Çanakkale Boğazı'nın her iki yakasındaki Kilibahir kalesinde boğaz savunması için yapılan bataryanın bir parçası olmuştur. Bu top 1868 yılında Sultan Abdülaziz (1830-1876) tarafından Kraliçe Victoria'ya hediye edilmiş ve 1868 yılında Londra kulesinin avlusunda teşhire konulan top daha sonra 1929 yılında İngiltere'nin Portsmouth şehrindeki Fort Nelson adlı müzede sergiye açılmıştır.⁶⁵

1868 yılında ise General John Henry Lefroy'un yoğun girişimleri sonucu Sultan Abdülaziz zamanında Çanakkale Boğaz savunmasında 1807 yılında kullanıldığı için Dardanel topu olarak da ünlenmiştir. Bu top, İngiliz Amiral John Thomas Duckworth'un İngiliz çıkarlarını savunmak amacıyla İstanbul'a yaptığı harekât esnasında İngiliz gemilerinin Çanakkale Boğaz geçişini engellemek için ateşlenmiştir. Çanakkale Boğazı boyunca, yani bir milden fazla ateş edebilen top, Sir John Duckworth'un Boğazları zorlama girişiminde filonun altı gemisine hasar vermiştir.⁶⁶

Namlu Ağırlığı 8128 kg, kama ağırlığı 8941 kg olup toplam ağırlığı 17.069 kg. olan bu çok büyük kuşatma silahı, ana namlu ve kama olmak üzere iki parçadan oluşur ve bu iki parça birbirine vidalanır. Barut yükünün bulunduğu kama, taş merminin yüklendiği namludan daha kısa ve biraz daha küçük çaplıdır. Seri numarası görünürde bulunmayan topun her iki parçası da her iki uçta belirgin çift kalıplarla dökülmüştür ve bu kalıplar iki parçayı vidalamak ya da sökmek için kullanılan kolların yerleştirilmesi için eşit sayıda yuva oluşturmak üzere on altı çapraz parça ile uzunlamasına birleştirilmiştir. Uzunluğunun geri kalan kısmı, beşi namlu üzerinde ve üçü de kama üzerinde olmak üzere yuvarlak pervazlarla bölünmüştür. Bu pervazlardan en dışta olanı ile uçlardaki belirgin pervazlar arasındaki yüzey, biri yükseltilmiş, diğeri alçaltılmış, birbirine kenetlenmiş çiçek veya yaprak süslemeli iki şeritle doldurulmuştur. Namlu ağzında kabartma olarak Türkçe şunlar yazmaktadır: *[Rölyef yazı ve işlemenin çözümü: Allahumme'n-sur es-Sultan Mehemed Murad Han, fi tarih-i sene semâniye ve sittîn ve semâniye mieh, fi Şehr-i Receb. El-Amelli Mine-l Ali (Ey Allah'ım, Sultan Murat oğlu Sultan Mehemed'e (Fatih Sultan Mehmed) imdâd eyle) [Bu top Münir Ali tarafından 868 yılı Recep Ayı'nda imal edilmiştir.]*⁶⁷

Resim 7. Rölyef yazı ve işlemenin çözümü⁶⁸

⁶³ Lefroy, *age*, s. 265.

⁶⁴ Royal Armouries Museum, "Gun - Turkish Bombard - 1464", <https://royalarmouries.org/collection/object/object-6177>, 29 Mayıs 2024, sa. 16:39.

⁶⁵ Dan, Spencer, *The Development of Gunpowder Weapons in Late Medieval England*, Southampton Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Southampton 2016, s.171.

⁶⁶ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, TTK, Ankara 2014, s. 72.

⁶⁷ Howard Lofthouse Blackmore, *The Armouries of the Tower of London, Ordnance Catalogue*, H.M.S.O. Yayınları, Londra 1917, s.172.

⁶⁸ Yılmaz, *agm*, s. 232.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

Ayrıca kama yakınında, aşağıdaki gibi çevrilebilecek, yükleme talimatları kazanmıştır: [Çap, fişek yatağı, 7 parmak, 80 nokta (9,4 inç) (23,9 cm): namlu ağzı, 20 parmak (26,7 inç) (67,8 cm): saçma, 19 parmak, 25 nokta (23,8 inç) (60,4 cm). Atış ağırlığı, 240 okka (676 libre) (306,6 kg) Barut hakkı, 17,5 okka (49,35 libre) (22,4 kg). Kalibre 635 mm. Atım yatağında ayrıca mermi atışının oluşturduğu çentik işaretleri görülmektedir.]⁶⁹

5. Topların Üretimi ve Lojistiği

İstanbul'un fethi, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri teknoloji ve lojistik becerilerinin zirveye ulaştığı bir dönemi temsil eder. Bu büyük zaferde, topların üretimi ve lojistiği kritik bir rol oynamıştır. İstanbul'un fethi sırasında kullanılan topların üretimi, ileri düzeyde metalurji bilgisi ve mühendislik becerileri gerektiriyordu. Mühendis Urban tarafından tasarlanan ve Şahi olarak bilinen toplar, büyük taş güllerle fırlatabilen devasa boyutlarıyla dikkat çekiyordu. Osmanlılar, dökme demir ve bronz gibi yüksek kaliteli metaller kullanarak bu topları ürettikleri ve üretim sürecinde oldukça karmaşık ve zahmetli döküm işlemleri gerçekleştirdiler.⁷⁰

Topların kuşatma alanına taşınması ve yerleştirilmesi büyük bir lojistik organizasyon gerektiriyordu. Osmanlı ordusu, bu süreçte büyük bir ustalık sergiledi. Büyük topların taşınması için özel kızaklar ve tekerlekli taşıma araçları kullanıldı ve bu araçlar topun ağırlığını taşıyabilecek şekilde tasarlandı. Taşıma süreci, büyük bir insan gücü ve koordinasyon gerektiriyordu. Osmanlı ordusu, askerler ve sivil işçilerin koordineli bir şekilde çalışmasını sağlayarak topların kuşatma alanına güvenli bir şekilde ulaştırılmasını başardı. Toplar, kuşatma alanına ulaştıktan sonra stratejik noktalara yerleştirildi ve mühendisler, topların atış açılarını ve menzillerini hesaplayarak en uygun yerleşim planını oluşturdu.⁷¹ Topların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için sürekli lojistik destek ve bakım sağlanması gerekiyordu. Osmanlı ordusu, kuşatma süresince topların sürekli olarak ateşlenebilmesi için yeterli miktarda mühimmat ve malzemenin temin edilmesini sağladı.⁷²

Mühimmat depoları oluşturuldu ve sürekli olarak taş güllerle, barut ve diğer gerekli malzemeler tedarik edildi. Ayrıca, topların performansının en üst seviyede tutulabilmesi için düzenli bakım ve onarım işlemleri gerçekleştirildi. Osmanlı topçuları, topların temizliği, yağlanması ve gerektiğinde onarılması gibi işlemleri büyük bir titizlikle yaparak topların uzun süreli kullanımını sağladı.⁷³

Resim 8. Fatih Sultan Mehmed'in Şahi Topu Göz Dolduruyor (Anadolu Ajansı)⁷⁴

6. İstanbul'un Fethinde Kullanılan Topların Teknolojisi

İstanbul'un fethi sırasında Osmanlı İmparatorluğu tarafından kullanılan toplar, o dönemin askeri teknolojisinin çok ilerisinde kabul edilmiştir. Bu üstünlük, Osmanlıların mühendislik ve askeri strateji konusundaki yenilikçi yaklaşımlarıyla mümkün olmuştur. Osmanlılar, büyük kalibreli toplar üreterek diğer devletlere göre teknolojik üstünlük sağlamışlardır. Özellikle Şahi topları, 8 metre uzunluğunda ve 1 metre çapında olup, 1,200 kilogram ağırlığındaki taş güllerle fırlatabiliyordu. Bu büyüklükteki toplar, dönemin diğer kuşatma toplarıyla kıyaslandığında oldukça ileri bir teknolojiyi temsil ediyordu. Osmanlı toplarının ileri döküm

⁶⁹ Lefroy, *agm*, s. 267.

⁷⁰ Gabor Agoston, *Guns for the Sultan: Military Power and the Weapons Industry in the Ottoman Empire*, Cambridge Üniversite Yayınevi, Cambridge 2005, s. 43.

⁷¹ Salim Aydüz, *Düştün Fethi İstanbul/Fethin Topları: Ateşli Silahların Gelişmesinde Sultan Fatih'in Rolü*, Üsküdar Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2015, s. 33.

⁷² Aydüz, *age*, s. 34.

⁷³ Agoston, *age*, s. 44.

⁷⁴ Mehmet Kaman, "Fatih Sultan Mehmed'in Şahi Topu Göz Dolduruyor", <https://www.aa.com.tr/pg/foto-galeri/fatihin-sahisi-goz-dolduruyor/0/149468>, 23 Nisan 2014, sa. 20:30.

teknolojisi ve metalurji teknikleri, dönemin diğer devletlerinin döküm teknolojisine göre oldukça ileri bir seviyeyi ifade etmektedir.⁷⁵

Osmanlı toplarının atış gücü ve menzili, dönemin diğer toplarına kıyasla çok daha yüksekti. Şahi toplarının tahrip gücü, Bizans surlarını büyük ölçüde zayıflatmış ve savunmayı etkisiz hale getirmiştir. Bu topların uzun menzili, Osmanlı ordusunun kuşatma sırasında daha güvenli bir mesafeden etkili saldırılar yapabilmesini sağlamıştır. Avrupa’da ve Asya’da kullanılan toplar genellikle daha küçük kalibreli ve daha az etkiliydi. Avrupa’da top teknolojisi henüz tam anlamıyla gelişmemişti ve kullanılan toplar, Osmanlıların Şahi topları gibi büyük kalibreli değildi. Ayrıca, Avrupa’da döküm teknolojisi Osmanlılar kadar gelişmiş değildi, bu da topların dayanıklılığı ve performansını olumsuz etkiliyordu. Asya ve Orta Doğu’da da Osmanlıların sahip olduğu büyük kalibreli ve gelişmiş döküm teknolojisine sahip toplar nadir görülüyordu. Bu bölgelerde de genellikle daha küçük ve taşınması daha kolay toplar kullanılıyordu.⁷⁶

Top Adları	Tarih	Malzeme	Ağırlık (kg)	Toplam Uzunluk (m)	Barut Haznesi Uzunluğu (m)	Kalibre (cm)	Gülle Ağırlığı (kg)
Dulle Griet of Ghent	1435-1449	Dövme Demir	16400	4.98	1,53	64	350
Bombarde de Pierre d'Aubusson	1490	Bronz	3325	1.95	0.7*	58	261
Boxted Bombard	1450~1460	Dövme Demir	1500	2.3	0.34	34.3	58**
Faule Mette	1411	Bronz	8228	2.9	1.81	76	409
Pumhart von Steyr	1400-1450	Dövme Demir	8000	2.59	1.44	80	690
Faule Grete	1409	Bronz	4600	2.5	1.5	50	170
Mongs-Meg	1449	Dövme Demir	6600	4	1.16	49.5	166
Dardanel	1464	Bronz	16620	5.18	2	63	353
Urban	1453	Bronz	30000	9.2	2,75	75.2	601

Tablo 1. Urban Topu ve çağdaşlarının teknik özellikleri⁷⁷

Osmanlı İmparatorluğu, sadece teknolojik üstünlük değil, aynı zamanda yenilikçi askeri stratejileri ile de öne çıkmıştır. Topların etkin bir şekilde kullanılması, stratejik olarak önemli noktalara yerleştirilmesi ve sürekli lojistik destek sağlanması, Osmanlıların kuşatma sırasında büyük avantaj elde etmesini sağlamıştır. Bu, Osmanlıların teknolojiyi sadece geliştirmekle kalmayıp, aynı zamanda bu teknolojiyi etkili bir şekilde kullanma yeteneklerinin de bir göstergesidir. Osmanlı toplarının üretim süreci, ileri mühendislik ve döküm teknolojileriyle desteklenmiştir. Dövme demir ve bronz gibi yüksek kaliteli malzemeler kullanılarak üretilen toplar, uzun süreli kullanımda bile yüksek performans göstermiştir. Bu gelişmiş döküm teknikleri, topların dayanıklılığını ve gücünü artırmıştır.⁷⁸

Sonuç olarak, İstanbul’un fethinde kullanılan Osmanlı topları, dönemin teknolojilerinin çok ilerisinde kabul edilmiştir. Büyük kalibreli toplar, ileri döküm teknolojisi, yüksek atış gücü ve menzile sahip toplar, Osmanlı İmparatorluğu’nun askeri üstünlüğünü sağlamıştır. Bu teknolojik ve stratejik üstünlük, Osmanlıların Bizans İmparatorluğu’nu yenip İstanbul’u fethetmesinde kilit rol oynamıştır. Dönemin diğer devletlerinin sahip olmadığı bu ileri teknoloji ve yenilikçi askeri strateji, Osmanlı İmparatorluğu’nu dünya tarihinin en güçlü ve etkili askeri güçlerinden biri haline getirmiştir.⁷⁹

7. İstanbul’un Fethinde Kullanılan Topların Kuşatma ve Savunma Aşamalarındaki Etkisi

İstanbul’un fethi, Osmanlı İmparatorluğu’nun askeri tarihinde önemli bir dönüm noktası olup, kullanılan topların kuşatma ve savunma aşamalarındaki rolü oldukça kritiktir. Osmanlılar, toplarını stratejik noktalara yerleştirerek kuşatmanın başarısını garantilemeye çalışmışlardır. Bu topların konumlandırılması, kuşatma planının temel bir parçasıydı. Osmanlı mühendisleri ve topçuları, topların en etkili şekilde kullanılabilmesi için

⁷⁵ Freely, *age*, s. 75.

⁷⁶ Agoston, *age*, s. 45.

⁷⁷ Ahmet Kaan Toksoy, “Urban Topu’nun Balistik Özelliklerinin 15. Yüzyıldaki Çağdaşlarıyla Karşılaştırılması”, *Harp Tarihi Dergisi*, C. 6/1, s. 7.

⁷⁸ Lefroy, *agm*, s. 265.

⁷⁹ Toksoy, *agm*, s. 8.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

kapsamlı bir hazırlık yapmışlar ve bu yerlerin hem saldırı gücünü maksimize edecek hem de düşmanın savunmasını zayıflatacak şekilde seçilmesine özen göstermişlerdir.⁸⁰

Osmanlı toplarının en belirgin etkilerinden biri, Bizans surlarını tahrip etme gücüdür. Özellikle Şahi topları gibi büyük kalibreli toplar, Bizans'ın güçlü surlarında büyük gedikler açmıştır. Bu toplar, taş gülleleriyle surları sürekli olarak döverek savunma hattını zayıflatmış ve surların belirli bölgelerinde büyük hasarlar meydana getirmiştir. Bu tahribat, Osmanlı askerlerinin surları aşmasını kolaylaştırmış ve kuşatma sürecini hızlandırmıştır. Ayrıca, Osmanlı toplarının yarattığı psikolojik baskı, Bizans savunucuları üzerinde moral bozucu bir etki yaratmış, savunma motivasyonlarını azaltarak Osmanlıların avantaj elde etmesine yardımcı olmuştur.⁸¹ Bizans savunucuları, Osmanlı toplarının yıkıcı gücüne karşı çeşitli savunma stratejileri geliştirmiştir. Surların arkasına ek savunma hatları inşa etmek, hasar gören bölgelere hızla tamir ekipleri göndermek ve topların ateş hattından kaçınmak gibi önlemler almışlardır. Ancak, Osmanlı toplarının yarattığı yıkım ve sürekli baskı, bu savunma önlemlerinin etkisini azaltmıştır.⁸²

Sonuç olarak, İstanbul'un fethinde kullanılan toplar, hem kuşatma hem de savunma aşamalarında belirleyici bir rol oynamıştır. Osmanlı toplarının yıkıcı gücü, stratejik yerleştirilmesi ve sürekli ateşi, Bizans savunmasını zayıflatmış ve kuşatmanın başarısını garantilemiştir.⁸³ Bu toplar, sadece fiziksel tahribat yaratmakla kalmamış, aynı zamanda psikolojik baskı unsuru olarak da büyük bir etki yaratmıştır. Sonuç olarak, Osmanlı toplarının kuşatma ve savunma aşamalarındaki etkisi, İstanbul'un fethinin en önemli unsurlarından biri olarak tarihe geçmiştir.⁸⁴

8. İstanbul'un Fethinde Diğer Silahların Rolü

İstanbul'un fethi, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri gücünü ve stratejik dehasını ortaya koyan önemli bir zaferdir. Bu zaferde toplar önemli bir rol oynamış olsa da, diğer silahların ve savaş araçlarının katkısı da büyüktür. Osmanlı ordusunda yay ve oklar, hem hafif piyadeler hem de süvariler tarafından etkin şekilde kullanılmıştır. Okçular, düşmanın ilerleyişini durdurmak ve savunma hatlarını zayıflatmak için üstün atış kabiliyetlerini sergilemiş, hızlı ve ölümcül saldırılarla Bizans savunucularını sürekli baskı altında tutmuşlardır.⁸⁵ Ayrıca, Osmanlı ordusu yaylı tüfekler ve diğer ateşli silahları da kullanarak düşmanın zırhını delmiş ve surların üzerindeki askerleri etkisiz hale getirmiştir. Ateşli silahların yarattığı yüksek ses ve büyük tahribat, Bizans ordusunun askerleri üzerinde ciddi bir psikolojik etki yaratmış, onların moralini bozarak Osmanlıların psikolojik üstünlük elde etmesine katkıda bulunmuştur.⁸⁶

Kılıçlar ve diğer yakın dövüş silahları, Osmanlı piyadeleri ve süvarileri (sipahiler) tarafından yaygın olarak kullanılmıştır. Yakın dövüşte büyük avantaj sağlayan kılıçlar, Osmanlı askerlerinin surları aştıktan sonra Bizans savunucularını etkisiz hale getirmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bunun yanı sıra, mızraklar, kargılar ve baltalar gibi çeşitli yakın dövüş silahları da dar alanlarda yapılan çatışmalarda etkili olmuştur. Osmanlı ordusu, mancınıklar ve kuşatma aletleri ile de Bizans savunmasını zorlamıştır. Mancınıklar, taş ve diğer mermileri surlara fırlatarak Bizans savunmasını zarar vermiş, kuşatma kuleleri ve merdivenler ise askerlerin surlara tırmanarak içeri sızmasını sağlamıştır.⁸⁷

Osmanlı donanması, İstanbul'un fethi sırasında denizden gelen ikmal yollarını kesmek ve Haliç'in kontrolünü ele geçirmek için kritik bir rol oynamıştır. Gemilerini karadan Haliç'e indirerek Bizans'ın deniz yoluyla yardım almasını engelleyen Osmanlılar, deniz kuvvetlerinin kuşatma üzerindeki etkisini göstermiştir. Denizden yapılan saldırılarla Bizans savunması zayıflatılmış ve kara kuvvetlerinin ilerlemesi kolaylaştırılmıştır. Osmanlı ordusunun yüksek organizasyon ve disiplin seviyesi, farklı silahların etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamış ve farklı birlikler arasında sağlanan koordinasyon, hem kuşatma hem de savunma aşamalarında önemli bir rol oynamıştır. Sürekli baskı ve çok yönlü saldırılarla Bizans savunmasını zayıflatan Osmanlılar, üstün savaş becerileri ve stratejik düşünme yetenekleri ile zafer elde etmiştir.⁸⁸

İstanbul'un fethinde kullanılan toplar belirleyici bir rol oynamış olsa da, oklar, kılıçlar, ateşli silahlar, mancınıklar, kuşatma aletleri ve deniz kuvvetleri de büyük katkılar sağlamıştır. Bu silahların etkin kullanımı, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri gücünü ve stratejik dehasını gözler önüne sermiştir. İstanbul'un fethi, sadece

⁸⁰ Aydüz, *age*, s. 35.

⁸¹ Freely, *age*, s. 76.

⁸² Agoston, *age*, s. 46.

⁸³ Gurlitt, *age*, s. 60.

⁸⁴ Agoston, *age*, s. 47.

⁸⁵ Aydüz, *age*, s. 36.

⁸⁶ Toksoy, *agm*, s. 8.

⁸⁷ Gurlitt, *age*, s. 61.

⁸⁸ Agoston, *age*, s. 48.

askeri teknolojinin değil, aynı zamanda etkili strateji ve disiplinli askeri organizasyonun bir zaferidir. Osmanlı ordusunun çok yönlü saldırı kapasitesi, kuşatma sırasında üstünlük elde etmesine yardımcı olmuştur.⁸⁹

9. İstanbul'un Fethi Sonrası Top Teknolojisinin İmparatorluk Politikalarına Etkisi

Bu zafer, top teknolojisinin geliştirilmesi ve etkin kullanımı sayesinde mümkün olmuştur. İstanbul'un fethi sonrası top teknolojisi, Osmanlı İmparatorluğu'nun politikalarına önemli bir etki yapmış ve diğer imparatorluklar üzerinde de derin izler bırakmıştır. İstanbul'un fethinde kullanılan topların başarısı, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri gücünü artırmış ve fetih politikalarını daha agresif hale getirmiştir. Top teknolojisindeki üstünlük, Osmanlıların Avrupa, Asya ve Afrika'daki genişleme politikalarını hızlandırmış ve yeni toprakların fethedilmesini kolaylaştırmıştır. Bu dönemde Osmanlı ordusu, top teknolojisini etkin bir şekilde kullanarak büyük şehirleri ve kaleleri fethetmiş ve imparatorluğun sınırlarını genişletmiştir. Aynı zamanda, top teknolojisinin gelişimi, Osmanlı İmparatorluğu'nun savunma ve istihkâm politikalarını da etkilemiştir. İstanbul'un fethinde kullanılan topların gücü, Osmanlıların kendi savunma sistemlerini güçlendirmelerine neden olmuş ve stratejik noktalara güçlü kaleler inşa edilmiştir.⁹⁰

Top teknolojisinin gelişimi, Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik ve endüstriyel kalkınmasına da katkı sağlamıştır. Top dökümhaneleri ve silah üretim tesisleri, askeri ihtiyaçları karşılamanın yanı sıra imparatorluğun ekonomik altyapısını güçlendirmiştir. Bu tesisler, aynı zamanda iş gücü ve teknik bilgi birikimi sağlayarak ekonomik büyümeye katkıda bulunmuştur. Bu teknolojik ilerlemeler, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri ve endüstriyel alandaki yetkinliğini artırmış ve uzun vadede imparatorluğun ekonomik gücünü pekiştirmiştir.⁹¹

İstanbul'un fethinde kullanılan top teknolojisi, Avrupa'da büyük bir etki yaratmış ve askeri reformlara ilham kaynağı olmuştur. Avrupa devletleri, Osmanlı toplarının başarısını görerek kendi top teknolojilerini geliştirmeye başlamışlardır. Bu süreç, Avrupa'da askeri devrim olarak bilinen dönemin başlamasına yol açmış ve topçu birliklerinin savaşlardaki rolü giderek artmıştır. Osmanlıların top teknolojisindeki üstünlüğü, diğer imparatorlukları ve devletleri askeri ve teknolojik rekabete zorlamış ve bu rekabet, yeni silah teknolojilerinin geliştirilmesini ve askeri stratejilerin yeniden değerlendirilmesini teşvik etmiştir.⁹²

Osmanlı İmparatorluğu'nun top teknolojisindeki üstünlüğü, diplomatik ve stratejik dengeleri de etkilemiştir. Osmanlılar, askeri güçlerini kullanarak diplomatik ilişkilerde avantaj elde etmiş ve stratejik hedeflerine ulaşmak için top teknolojisini bir koz olarak kullanmışlardır. Bu durum, diğer imparatorlukları Osmanlılarla ittifak kurmaya veya onların karşısında daha güçlü bir duruş sergilemeye yöneltmiştir. Osmanlı toplarının tarihi önemi, sadece askeri ve teknolojik alanlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda kültürel ve sanatsal alanlarda da etkili olmuştur. Top dökümhaneleri ve silah üretim tesisleri, Osmanlı sanatının ve zanaatkarlığının bir parçası haline gelmiştir.⁹³

Sonuç olarak, İstanbul'un fethi sonrası top teknolojisinin Osmanlı İmparatorluğu'nun politikalarına, diğer imparatorluklara ve genel olarak askeri tarihe etkisi büyüktür. Top teknolojisinin gelişimi, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri gücünü ve stratejik üstünlüğünü artırmış, diğer imparatorlukları askeri ve teknolojik rekabete zorlamış ve modern askeri stratejilere ilham kaynağı olmuştur. Osmanlı toplarının tarihsel önemi ve mirası, askeri yenilikçilik, teknolojik ilerleme ve kültürel zenginlikler açısından büyük bir değer taşır. Bu miras, askeri tarihin ve teknolojinin evriminde önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilmektedir.⁹⁴

10. Fetih Sonrası İstanbul'un Yeniden İnşası ve Topların Etkisi

İstanbul'un 1453 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethi, şehrin tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Fetih sonrası İstanbul'un yeniden inşası, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olarak yeniden yapılandırılması ve modernleşmesi sürecinde belirleyici olmuştur. Bu süreçte, fetih sırasında kullanılan topların doğrudan ve dolaylı etkileri, şehir planlaması ve savunma stratejileri üzerinde önemli bir rol oynamıştır.⁹⁵ Sultan II. Mehmed, şehri eski görkemine kavuşturmak ve Osmanlı kültürünün merkezi haline getirmek amacıyla kapsamlı bir yeniden inşa programı başlatmıştır. Bu program, altyapının onarılmasını, kamu binalarının ve dini yapıların yeniden inşasını içermektedir.⁹⁶

Fetih sonrasında, şehirdeki su yolları, kanalizasyon sistemleri ve yollar gibi altyapı unsurları yeniden inşa edilmiştir. Bu süreç, şehrin yaşanabilirliğini artırmak ve nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için gereklidir. Aynı zamanda, dini ve kamusal yapılar da yenilenmiştir. Bizans döneminden kalan kiliseler camiye çevrilmiş ve yeni

⁸⁹ Aydıöz, *age*, s. 37.

⁹⁰ Freely, *age*, s. 78.

⁹¹ Lefroy, *age*, s. 264.

⁹² Agoston, *age*, s. 49.

⁹³ Freely, *age*, s. 79.

⁹⁴ Lefroy, *age*, s. 265.

⁹⁵ George Spharantzis, *Bizans İmparatorluğu'nun Çöküşü*, Massachusetts Üniversitesi Yayınları, Massachusetts 1980, s. 97.

⁹⁶ Gurlitt, *age*, s. 62.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

camiler, medreseler, hamamlar ve kütüphaneler inşa edilmiştir. Bu yapılar, Osmanlı mimarisinin ve kültürünün önemli örneklerini oluşturmuştur. Ayasofya'nın camiye çevrilmesi, bu dönüştürmenin en sembolik adımlarından biridir.⁹⁷

İstanbul'un fethi sırasında kullanılan topların yıkıcı gücü, Osmanlıların kendi savunma sistemlerini de gözden geçirmelerine neden olmuştur. Fetih sonrası dönemde, şehrin savunma hatları ve surları güçlendirilmiş, yeni savunma mekanizmaları eklenmiştir. Top dökümhaneleri kurularak hem şehrin savunması güçlendirilmiş hem de Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri kapasitesi artırılmıştır. Bu dökümhaneler, askeri amaçlarla olduğu kadar inşaat projelerinde de kullanılmıştır. Stratejik konumlandırma düşünülerek planlanan yeni savunma yapıları ve askeri garnizonlar, topların potansiyel saldırılara karşı caydırıcı bir güç oluşturmasını sağlamıştır.⁹⁸

Topların dolaylı etkileri de Osmanlı İmparatorluğu üzerinde belirgin olmuştur. İstanbul'un fethinde kullanılan toplar, askeri ve teknolojik gelişmelere ivme kazandırmıştır. Top teknolojisinin sürekli olarak geliştirilmesi ve inovasyonların teşvik edilmesi, Osmanlı ordusunun savaş yeteneklerini artırmış ve imparatorluğun askeri alandaki üstünlüğünü pekiştirmiştir. Top döküm teknolojisi ve mühendislik becerileri, Osmanlı kültürü ve sanatı üzerinde de etkili olmuştur. Ekonomik açıdan ise, top dökümhaneleri ve silah üretim tesisleri, yerel ekonomiyi canlandırmış, iş gücü sağlamış ve ticaretin gelişmesine katkıda bulunmuştur.⁹⁹ Bu tesisler aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri gücünü artırarak ticaret yollarının güvenliğini sağlamış ve ekonomik istikrarı desteklemiştir.

1453'te İstanbul'un fethi, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihindeki en önemli olaylardan biridir. Bu fetih, yalnızca askeri bir zafer değil, aynı zamanda şehirde ve imparatorluk genelinde bir dizi toplumsal, ekonomik ve kültürel dönüşümü başlatmıştır. Fetih sonrası dönemde Osmanlı vakıf sistemi, adalet, özgürlük ve kalkınma alanlarında önemli gelişmeler yaşanmış ve bu gelişmeler diğer ülkeler üzerinde de etkili olmuştur. Osmanlı vakıf sistemi, İslam medeniyetinin sosyal dayanışma ve yardımlaşma geleneğinin bir parçası olarak gelişmiştir. Vakıflar, kamu hizmetleri sunmak, eğitim, sağlık, sosyal yardım ve dini hizmetler sağlamak amacıyla kurulmuştur. İstanbul'un fethi sonrası dönemde, vakıflar şehrin yeniden inşasında ve sosyal yapının güçlendirilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bu vakıflar aracılığıyla kurulan medreseler, İstanbul'un eğitim ve kültür merkezi olmasını sağlamış, fen, matematik, tıp ve hukuk gibi alanlarda da eğitim vermiştir. Ayrıca, vakıflar hastaneler (darüşşifalar) ve aşevleri (imaretler) gibi sosyal hizmet kurumlarını finanse ederek sosyal adaletin ve dayanışmanın pekişmesine katkıda bulunmuştur.¹⁰⁰

Osmanlı İmparatorluğu'nda, şeriat hukuku ve örfi hukuk birlikte uygulanmıştır. İstanbul'un fethi sonrası, bu iki hukuk sisteminin uyum içinde çalıştığı bir adalet mekanizması kurulmuştur. Kadılar aracılığıyla adalet sağlanmış ve halkın hakları korunmuştur. Osmanlı İmparatorluğu, farklı din ve mezheplerin bir arada yaşadığı çok kültürlü bir yapıya sahipti. İstanbul'un fethi sonrası, şehirde yaşayan Hristiyanlar, Yahudiler ve diğer dini gruplar, kendi dini inançlarını özgürce yaşama hakkına sahip olmuşlardır. Bu din ve inanç özgürlüğü, şehrin sosyal huzurunu ve uyumunu sağlamış, farklı topluluklar arasında barışçıl ilişkiler kurulmasına katkıda bulunmuştur. Ticaret erbapları, tüccarlar ve zanaatkarlar, şehrin ekonomik kalkınmasına önemli katkılarda bulunmuş ve ekonomik özgürlüğün artmasına yardımcı olmuştur.¹⁰¹

Fetih sonrası dönemde, İstanbul'un altyapısı büyük ölçüde yenilenmiş ve geliştirilen kamu hizmetleriyle şehir modern bir metropol haline gelmiştir. Suyolları, köprüler, yollar ve kanalizasyon sistemleri gibi temel altyapı projeleri gerçekleştirilmiştir. Osmanlı mimarisi, İstanbul'un yeniden inşasında büyük bir rol oynamıştır. Camiler, medreseler, hanlar, hamamlar ve diğer kamu binaları inşa edilmiştir. Mimar Sinan gibi büyük mimarların eserleri, şehrin silüetini değiştirmiş ve İstanbul'u bir kültür ve sanat merkezi haline getirmiştir. Ticaretin ve ekonominin canlanmasıyla birlikte şehirdeki ekonomik kalkınma hızlanmıştır.¹⁰² Osmanlı İmparatorluğu'nun sağladığı ticaret özgürlüğü ve güvenliği, yerli ve yabancı tüccarların İstanbul'da iş yapmasını teşvik etmiştir. Bu ekonomik hareketlilik, şehrin zenginleşmesine ve refah düzeyinin yükselmesine katkıda bulunmuştur.¹⁰³

İstanbul'un fethi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik kalkınması, uluslararası ticaret ve diplomasi üzerinde de önemli etkiler yaratmıştır. İstanbul, Doğu ve Batı arasındaki ticaret yollarının kesişim noktasında yer aldığı için, bir ticaret merkezi haline gelmiştir. Osmanlıların İstanbul'un fethinde kullandığı askeri ve teknolojik yenilikler, diğer ülkeler üzerinde de derin izler bırakmıştır. Avrupa ve Asya'daki devletler, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri başarılarını ve teknolojik yeniliklerini inceleyerek kendi ordularını ve savunma

⁹⁷ Aydüz, *age*, s. 38.

⁹⁸ Agoston, *age*, s. 51.

⁹⁹ Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Klasik Çağı (1300- 1600)*, Kronik Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 82.

¹⁰⁰ Lefroy, *agm*, s. 266.

¹⁰¹ Aydüz, *age*, s. 38.

¹⁰² Agoston, *age*, s. 52.

¹⁰³ Michael Kritovoulos, *Fatih Sultan Mehmed'in Tarihi*, çev. Charles T. Riggs, Greenwood Press, Connecticut 1970, s. 93.

sistemlerini geliştirmişlerdir. İstanbul'un kültürel ve sanatsal zenginlikleri, diğer ülkelerde de etkili olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun mimarisi, sanatı ve kültürel mirası, Avrupa ve Asya'daki sanatçılar ve mimarlar tarafından ilham kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu kültürel etkileşim, sanat ve mimaride yeni akımların ortaya çıkmasına ve farklı kültürlerin bir araya gelerek zenginleşmesine katkıda bulunmuştur.¹⁰⁴

11. Osmanlı Fethinde Kullanılan Topların Osmanlı Arkeolojisi Açısından Önemi

1453'te İstanbul'un Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethi, yalnızca siyasi ve askeri bir zafer olarak değil, aynı zamanda arkeolojik ve teknolojik açıdan da büyük bir öneme sahiptir.¹⁰⁵ Osmanlıların İstanbul'un fethinde kullandığı toplar, Osmanlı arkeolojisinin önemli bir araştırma konusu olarak öne çıkmaktadır. Bu toplar, Osmanlı askeri teknolojisini geliştirmiş, mühendislik becerilerini ve dönemin savaş stratejilerini anlamak açısından kritik veriler sunmaktadır. Osmanlı topları, dönemin en ileri mühendislik teknikleriyle yapılmış büyük kuşatma silahları olup, bu topların dökümü, metalurji ve mühendislik açısından büyük bir bilgi birikimi gerektirmiştir. Döküm işlemi sırasında kullanılan teknikler, alaşımlar ve kalıplama yöntemleri, Osmanlıların metalleri işleme konusundaki üstünlüklerini göstermektedir.¹⁰⁶

İstanbul ve çevresinde yapılan arkeolojik kazılar, Osmanlı toplarının kalıntılarını ortaya çıkarmış olup, bu kazılar Osmanlıların fethinden sonra geride bıraktığı askeri malzemeleri ve yapılarını inceleme fırsatı sunmaktadır. Top kalıntıları, namlu parçaları, top gülleri ve dökümhanelere ait izler, bu dönemin askeri teknolojisini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Osmanlı toplarının bulunduğu yerler, genellikle stratejik noktalar ve savunma hatları olup, İstanbul'un surlarına yapılan kuşatmalar sırasında kullanılan topların kalıntıları, bu bölgelerdeki arkeolojik çalışmalarda ortaya çıkarılmıştır. Bu buluntular, Osmanlıların kuşatma stratejilerini ve top kullanımını anlamak açısından kritik veriler sunmaktadır.¹⁰⁷

Osmanlı toplarının arkeolojik açıdan incelenmesi, dönemin askeri teknolojisini ve stratejilerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Topların yapımı, kullanımı ve savaş alanındaki etkileri, Osmanlıların askeri başarılarının arkasındaki teknolojik ve stratejik unsurları ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar, Osmanlı askeri tarihi ve savaş taktikleri hakkında daha derinlemesine bilgi sağlamaktadır. Topların yapımında kullanılan mühendislik teknikleri ve bilimsel bilgiler, Osmanlı İmparatorluğu'nun mühendislik ve bilim alanındaki ileri düzeyini göstermektedir.¹⁰⁸ Ayrıca, Osmanlı topları, sadece askeri araçlar olarak değil, aynı zamanda dönemin kültürel ve sanatsal ifadeleri olarak da değerlidir. Topların üzerindeki süslemeler, kitabeler ve semboller, Osmanlı sanatının ve kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturmakta, Osmanlı estetiğinin ve zanaatkarlığının bir yansımasını sergilemektedir.¹⁰⁹

Osmanlı toplarının başarısı, Avrupa ve Asya'daki diğer devletler üzerinde derin bir etki yaratmıştır. Osmanlıların askeri teknolojiye sahip olduğu, diğer devletlerin kendi top teknolojilerini geliştirmelerine ve askeri stratejilerini yeniden gözden geçirmelerine yol açmıştır. Bu etkileşim, askeri teknolojinin küresel ölçekte yayılmasına ve gelişmesine katkıda bulunmuştur. Osmanlıların askeri başarıları ve teknolojik yenilikleri, kültürel ve bilimsel etkileşimleri de artırmıştır. Diğer ülkeler, Osmanlıların mühendislik ve bilim alanındaki bilgi birikiminden faydalanmış ve bu bilgileri kendi toplumlarına aktarmıştır. Bu etkileşimler, Osmanlı teknolojisini ve kültürünün küresel çapta tanınmasına ve takdir edilmesine yol açmıştır.¹¹⁰

Osmanlıların İstanbul'un fethinde kullandığı toplar, Osmanlı arkeolojisi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu toplar, Osmanlı askeri teknolojisini, mühendislik becerilerini ve stratejik dehasının somut örnekleridir. Arkeolojik buluntular, Osmanlıların askeri ve teknolojik başarılarını anlamamıza ve dönemin tarihini daha derinlemesine kavramamıza yardımcı olur. Ayrıca, Osmanlı toplarının Avrupa ve Asya üzerindeki etkileri, askeri teknolojinin küresel yayılımına ve kültürel etkileşimlerin artmasına katkıda bulunmuştur. Bu nedenle, Osmanlı topları, hem arkeolojik hem de tarihsel açıdan büyük bir değere sahiptir ve Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasının önemli bir parçasını oluşturur.¹¹¹

SONUÇ

Konstantinopolis dünyanın en güçlü surlarına sahip olduğundan, surlarla çevrili bir şehrin kuşatılmasında ateşli silahların kullanılmasında dönüm noktası olduğu kesindir. 1453 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafından gerçekleştirilen İstanbul'un fethi, tarihin en önemli dönüm noktalarından biri olarak kabul edilir. Bu zafer, Osmanlı'nın askeri gücünü, stratejik becerilerini ve teknolojik yenilikçiliğini açıkça ortaya koymuştur. Fetihte kullanılan Osmanlı topları, özellikle Şahi topları olarak bilinen büyük kalibreli toplar, Bizans surlarını yıkmada

¹⁰⁴ Gurlitt, *age*, s. 64.

¹⁰⁵ Kritovoulos, *age*, s. 88.

¹⁰⁶ Freely, *age*, s. 80.

¹⁰⁷ Aydı, *age*, s. 39.

¹⁰⁸ Okay Sütçüoğlu, *Türk Topçuluğunun ABC'si 14.-19. Yüzyıl*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 243.

¹⁰⁹ Agoston, *age*, s. 54.

¹¹⁰ İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Klasik Çağı*, 2019, s. 47.

¹¹¹ Muzaffer Erendil, *Topçuluk Tarihi*, Genel Kurmay Başkanlığı ATASE Basım Evi, Ankara 1988, s. 43.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

kritik bir rol oynamıştır. Bu toplar, hem fiziksel yıkım güçleri hem de psikolojik etkileri ile fetihle belirleyici olmuştur. Osmanlı ordusunun top teknolojisindeki yenilikler, İstanbul'un fethinde stratejik bir avantaj sağlamıştır. Topların yapımında kullanılan teknikler, Osmanlı mühendislik bilgi birikimini ve yetkinliğini göstermektedir. Macar ustası Urban'ın katkılarıyla geliştirilen bu toplar, dönemin diğer askeri teknolojilerine göre oldukça ileri düzeydeydi. Bu teknolojik üstünlük, Bizans savunmasının direncini kırmada ve Osmanlı'nın zaferini hızlandırmada etkili olmuştur.¹¹²

Osmanlı toplarının stratejik kullanımı ve doğru yerleşimi, fetih sürecinde belirleyici olmuştur. Topların surların zayıf noktalarına hedeflenmesi ve sürekli ateş altında tutulması, Bizans savunmasının zayıflatılmasında etkili olmuştur. Ayrıca, Osmanlı ordusunun topları taşımak ve bakımını sağlamak için geliştirdiği lojistik yöntemler, topların etkinliğini artırmıştır. Bu lojistik başarı, Osmanlı'nın askeri organizasyon ve mühendislik alanındaki üstünlüğünü ortaya koymaktadır. Osmanlı toplarının sadece fiziksel yıkım gücü değil, aynı zamanda psikolojik etkileri de fetihle önemli bir rol oynamıştır. Sürekli top ateşi, Bizans savunucularının moralini bozmuş ve direnişlerini zayıflatmıştır. Osmanlı'nın topları kullanarak oluşturduğu stratejik baskı, Bizans'ın savunma planlarını bozmuş ve onları sürekli savunma pozisyonunda tutmuştur. Bu durum, Osmanlı ordusunun daha hızlı ve etkili ilerlemesini sağlamıştır.¹¹³

İstanbul'un fethi, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri doktrininde önemli bir değişikliğe yol açmıştır. Bu zafer, Osmanlı'nın top teknolojisi ve mühendislik becerilerinin savaş alanındaki üstünlüğünü kanıtlamış ve bu teknolojilerin geliştirilmesine daha fazla yatırım yapılmasına neden olmuştur. Osmanlı ordusu, fetih sonrası diğer fetihlerde de benzer stratejiler kullanarak top teknolojisinin askeri doktrininde kalıcı bir yer edinmesini sağlamıştır.

Fatih Sultan Mehmed'in bir sonraki görevi, imparatorluğunun başkenti yapmaya karar verdiği şehri yeniden inşa etmek olmuştur. Bu amaçla Türkleri şehre yerleşmeye teşvik etmiş ve Rumları imparatorluğun diğer bölgelerinden buraya taşınmaya zorlamıştır. Daha sonra surların toplarla yıkılan kısımlarının güçlü bir şekilde yeniden inşa edilmesini emretmiştir. Ayrıca bir kraliyet sarayının temellerini atmış ve bu saray 1455'te tamamlanmıştır. Athyras ve Rhegium körfezleri üzerine köprüler inşa edilmesini ve şehre giden yolların onarılmasını emretmiştir. Şehrin merkezinde bir pazar yeri ve bir hamam inşa ettirmiş ve 1458'de kenti geliştirmek ve nüfusunu artırmak için Mora'dan tüccarlar ve zengin Ermeniler gibi daha fazla insanın kente taşınmasını sağlamıştır. Kentin varlıklı vatandaşlarına kentin neresinde isterlerse orada büyük evler inşa etmelerini emretmiş ve ayrıca hamamlar, hanlar ve pazar yerleri inşa etmelerini istemiştir. Mehmed'in kendi zamanına göre oldukça hoşgörülü olduğu görülmektedir.¹¹⁴ Fethettiği Hıristiyanlara karşı, dininin ona söylediğinden daha merhametliydi ve kesinlikle Hıristiyanların Müslümanlara karşı olduğundan daha fazla merhametliydi. Konstantinopolis'teki Hıristiyanların kiliselerini muhafaza etmelerine izin vermesi ve Hıristiyanları şehirde yaşamaya teşvik etmesi kozmopolit tavrını ortaya koymaktadır.¹¹⁵

Sonuç olarak, 1453 İstanbul'un fethi, Osmanlı toplarının savaş teknolojisindeki ilerlemelerin ve stratejik kullanımının somut bir örneğidir. Bu toplar, Bizans surlarını yıkmada Osmanlı'nın askeri dehasını ve yenilikçiliğini de ortaya koymuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun gelecekteki askeri başarıları için bir model oluşturan bu fetih, top teknolojisinin savaşlardaki önemini bir kez daha vurgulamıştır. Bu bağlamda, İstanbul'un fethi, Osmanlı askeri tarihinin dönüm noktalarından biri olarak değerlendirilmeli ve topların bu zaferdeki kritik rolü bu konuyla ilgili çalışma yapmak isteyen akademisyen ve araştırmacılarla ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir.

1453 yılında, yoğun hazırlıklar ve stratejik hamlelerin ardından, Osmanlı ordusu İstanbul'u fethetti. Bu fetih, Orta Çağ'ın sonunu ve Yeni Çağ'ın başlangıcını simgeleyen bir dönüm noktası oldu. II. Mehmed, fetih sonrası *Fatih* unvanını aldı ve İstanbul'u Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti ilan etti. Şehir, Osmanlı yönetiminde hızla gelişti ve imparatorluğun kültürel, ekonomik ve siyasi merkezi haline geldi. İstanbul'un fethi, sadece Osmanlı İmparatorluğu için değil, dünya tarihi için de büyük bir öneme sahiptir. Bu olay, Avrupa'da yeni keşiflerin ve değişimlerin önünü açmış, Doğu ile Batı arasındaki ilişkileri yeniden şekillendirmiştir.

¹¹² İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Klasik Çağı*, 2019, s. 54.

¹¹³ Sütçüoğlu, *age*, s. 243.

¹¹⁴ BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi), Bab-ı Asafî, Mektubi Kalemi Mühimme Evrakı, s. 7.

¹¹⁵ Kritovoulos, *age*, s. 97.

KAYNAKÇA

- AGOSTON, Gabor, *Guns for the Sultan: Military Power and the Weapons Industry in the Ottoman Empire*, Cambridge Üniversite Yayınevi, Cambridge 2005.
- ANGOLD, Michael, *The Byzantine Empire 1025-1204: A Political History*, Longman Yayınevi, Londra 1984.
- AYDÜZ, Salim, *Düşten Fethe İstanbul/Fethin Topları: Ateşli Silahların Gelişmesinde Sultan Fatih'in Rolü*, Üsküdar Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2015.
- BARBARO, Nicolo, *Konstantinopolis Kuşatması Günlüğü*, çev. R.J. Jericho, Exposition Publisher, New York 1969.
- BARBARO, Nicolo, *Konstantiniye Muhasarası Ruznamesi 1453*, çev. Şemseddin Talib Diler, Malk Basımevi, İstanbul 1953.
- BENESCHEWITSCH, Wladimir, “Die Turkischen Namen der Tore von Konstantinopel”, *Byzantinische Zeitschrift*, C. 23/2, Berlin 2009, ss. 408-433.
- BROWN, Elizabeth A. R., *The Cistercians in the Latin Empire of Constantinople and Greece, 1204-1276*, Cambridge Üniversite Yayınevi, Cambridge 2016.
- BLACKMORE, Howard L., *The Armouries of the Tower of London*, Ordnance Catalogue, H.M.S.O., London 1917.
- BOA AE.SMMD. II (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Ali Emiri Sultan II. Mehmed), Belge Tarihi: H-29-12-862, Yer Bilgisi: 1-22.
- BOA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi), Bab-ı Asaflı, Mektubi Kalemi Mühimme Evrakı, s. 7.
- BOSTAN, İdris, “Fatih Sultan Mehmed ve Osmanlı Denizciliği”, *Türk Denizcilik Tarihi*, ed. İ. Bostan ve S. Özbaran, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 2009, ss. 86-112.
- CALDWELL, David H., *The Manufacture and Use of Guns and Their Influence on Warfare from the Fourteenth Century to 1625*, University of Edinburgh 1981.
- CARTWRIGHT, Mark, *1453 İstanbul'un Fethi*, <https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-1180/1453-istanbulun-fethi/>, 23 Ocak 2018, sa. 22:42.
- CHRYSOSTOM, Saint John, *The Homilies of S. John Chrysostom Archbishop of Constantinople*, J.H. Parker Yayınevi, Londra 1842.
- CROWLEY, Roger, “Konstantinopolis'in Silahları”, *Military History*, C. 4, 2007, ss. 42-49.
- ÇAKMAK, Ahmet Ş., ROBERT Mark, *Hagia Sophia from the Age of Justinian to the Present*, Cambridge Üniversitesi Yayını, Cambridge 1986.
- DAULAY, Haidar Putra, Zaini Dahlan, M. Anwar Sadat ve Mery Fittria, “Sejarah Kepemimpinan Muhammad Al-Fatih Sebagai The Best Leader”, *Jurnal Kajian Islam Kontemporer (JURKAM)*, C. 1/2, Medan 2020, ss. 99- 109.
- DİRİMTEKİN, Feridun, *İstanbul'un Fethi*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1976. Döfın, Zorzi, “1453 Yılında İstanbul'un Muhasara ve Zaptı”, çev. Samim Suat Sinanoğlu, *Fatih ve İstanbul*, C. 1/1, İstanbul 1953, ss. 28-42.
- ERENDİL, Muzaffer, *Topçuluk Tarihi*, Genel Kurmay Başkanlığı ATASE Basım Evi, Ankara 1988.
- GURLITT, Cornelius, *Die Baukunst Konstantinopoles*, G Yayınevi, Berlin 1912.
- HALDON, John, *The Byzantine Wars*, History Press Yayınevi, Londra 2000.
- HEARSEY, John, E. N., *City of Constantine 324-1453*, John Murray Yayınevi, Londra, 1963.
- HERRIN, Judith, “The Fall of Constantinople the Dramatic Story of the Final Moments of Byzantine Control of the Imperial Capital”, *History Today*, C. 53/4, Londra 2003, ss. 13-34.
- İNALCIK, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Klasik Çağı (1300- 1600)*, Kronik Yayıncılık, İstanbul 2019.
- İNALCIK, Halil, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1954.
- KASTRITSIS, Dimitris J., *The Sons of Bayezid Empire Building and Representation in the Ottoman Civil War of 1402-13*, Brill Yayınevi, Amsterdam 2007.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

KOCA, Salim, “İslam Medeniyeti Çevresinde Türk İmaji”, http://isamveri.org/pdfdrg/D03266/2010_6/2010_6_KOCAS.pdf, 20.10.2018, ss. 23:51.

KRITOVOULOS, Michael, *Fatih Sultan Mehmed'in Tarihi*, çev. Charles T. Riggs, Greenwood Press, Connecticut 1970.

LEFROY, John Henry, “The Great Cannon of Muhammad II. (A.D. 1464.)”, *The Archaeological Journal*, C. 25/1, Londra 1868, ss. 261-280.

MADDEN, Thomas F., *The Concise History of the Crusades*, Rowman & Littlefield Publishers, Londra 2013.

MAGOULIAS, Harry, “Decline and Fall of Byzantium to the Ottoman Turks”, *An Annotated Translation of “Historia Turco-Byzantina”*, ed. Harry J. Magoulias, Wayne State University Press, Detroit 1975.

ÖGEL, Bahaeddin, *Türk Mitolojisi*, TTK, Ankara 2014.

PENTCHEVA, Bissera V. “Hagia Sophia and Multisensory Aesthetics”, *The International Center of Medieval Art*, C. 50/2, New York 2011, ss. 95-112.

RADO, Şevket, *Hünername Minyatürleri ve Sanatçıları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1969.

RISNAYANTI, Anas, *Strateji Sultan Muhammad II Al-Fatih Dalam Penaklukan Konstantinopel Tahun 1451-1481*, M Press, Salatiga 2020.

Royal Armouries Museum, “Gun - Turkish Bombard - 1464”, <https://royalarmouries.org/collection/object/object-6177>, 29 Mayıs 2024, sa. 16:39.

RUNCIMAN, Steven, *The Fall of Constantinople 1453*, Cambridge Üniversitesi Yayınevi, Cambridge 1990.

RUNCIMAN, Steven, *Byzantine Civilisation*, Methuen Yayınevi, Londra 1975.

SPANDOUNES, Theodore, *On the Origins of the Ottoman Emperors*, Cambridge Üniversitesi Yayınevi, Cambridge 2016.

SPENCER, Dan, *The Development of Gunpowder Weapons in Late Medieval England*, Southampton Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Southampton 2016.

SPHARANTZES, George, *Bizans İmparatorluğu'nun Çöküşü*, Massachusetts Üniversitesi Yayınları, Massachusetts 1980.

SÜTÇÜOĞLU, Okay, *Türk Topçuluğunun ABC'si 14.-19. Yüzyıl*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul 1994.

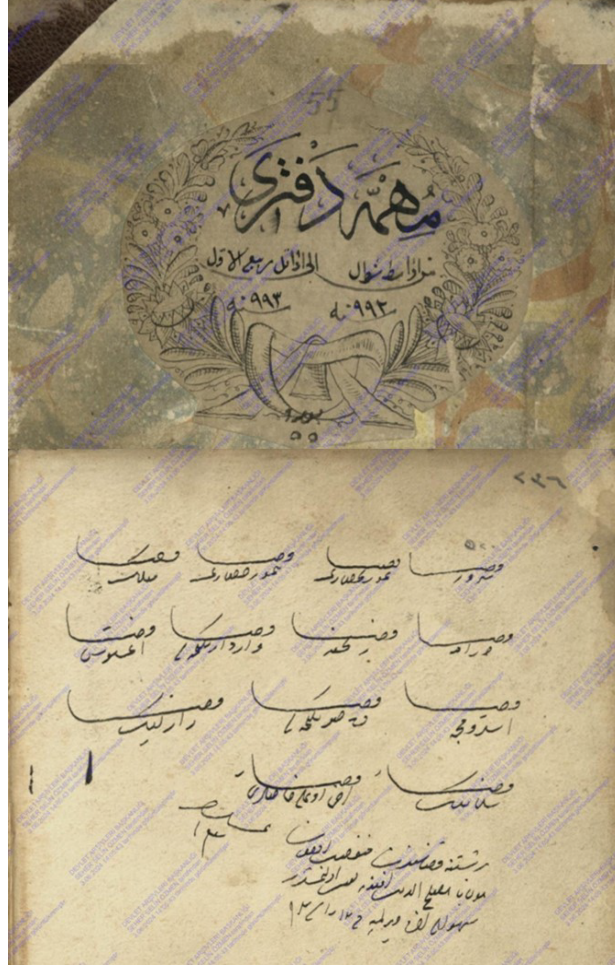
TANSEL, Selahattin, *Fatih Sultan Mehmed'in Siyasi ve Askerî Faaliyeti*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1953.

VILLEHARDOUIN, Geoffroi de, *La Conquête de Constantinople*, University of California Libraries, Kaliforniya 1891.

YILMAZ, Fevzi, “Fatih Sultan Mehmed Dönemi Topları ve Değişen Üretim Paradigması”, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, C. 4/2, İstanbul 2014, ss. 220-238.

İSTANBUL'UN FETHİNDE KULLANILAN OSMANLI/TÜRK SAVAŞ TOPLARININ ÖNEMİ VE ETKİLERİ

Belge 2. Fatih Sultan Mehmed Hanın hin-i fetihde İstanbul'da fukara-yı haydariye için bina ettikleri zaviyenin mecmu ashab-ı gazez ve ehl-i dalalet olduğu ve Acem rafizilerinin buraya hulul ettikleri cihetle zaviyenin ref'i lüzumu bildirilmesi üzerine ref'ine ferman sadır olmuş iken zaviye fukarası vaki olan ihbarın mahz-ı kizb olduğu beyaniyle İstanbul kadısı marifetiyle teftiş talebinde bulduklarında iş İstanbul kadısına havale olunup lede't-teftiş fukaraya iftira edilmiş olduğu şikayetçiler zaviyenin yerinde bina ihdas etmek için bu iftiraya cüret ettikleri arz edilmekle zaviye fukarasına kimseyi dahlettirmemek zımında İstanbul kadısına yazılan hüküm.¹¹⁷

GTTAD	
Makale Bilgileri:	
Etik Kurul Kararı:	<i>Etik Kurul Kararından muaftır.</i>
Katılımcı Rızası:	<i>Katılımcı yoktur.</i>
Mali Destek:	<i>Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.</i>
Çıkar Çatışması:	<i>Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.</i>
Telif Hakları:	<i>Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.</i>
Article Information:	
Ethics Committee Approval:	<i>It is exempt from the Ethics Committee Approval</i>
Informed Consent:	<i>No participants.</i>
Financial Support:	<i>The study received no financial support from any institution or project.</i>
Conflict of Interest:	<i>No conflict of interest.</i>
Copyrights:	<i>The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.</i>

¹¹⁷ BOA AE.SMMD. II (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Ali Emiri Sultan II. Mehmed), Belge Tarihi: H-29-12-862, Yer Bilgisi: 1-22.